

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök
büntető eljárásjogi kérdései**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024/12/09

MI-nyilatkozat

A dolgozat szerzőjeként kijelentem, hogy annak elkészítése során az EJEB ítéleteinek precíz elemzése érdekében, illetve a SOCTA-jelentés és az EMPACT vonatkozásában a hiteles adatgyűjtéshez MI-alapú fordítóprogramot (DeepL) használtam.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. A titkos információgyűjtés szabályozásának történelmi előzményei	7
2.1. A Detektívszabályzatok	7
2.2. Az 1896. évi XXXIII. törvénycikktől a második világháborúig.....	9
2.3. A második világháborútól a rendszerváltásig	10
2.4. A rendszerváltástól a hatályos szabályozásig.....	15
3. A bűnüldözési célú titkos információszerzés hatályos szabályozása	18
3.1. A leplezett eszközök alkalmazásával érintett személyek köre	20
3.2. A leplezett eszközök alkalmazására jogosultak köre	21
3.3. A leplezett eszközök csoportosítása.....	22
3.4. A leplezett eszközök alkalmazásának közös szabályai, a megszerzett adatokra vonatkozó szabályok	23
3.5. A leplezett eszközök alkalmazásának eredménye.....	25
3.6. A leplezett eszközök alkalmazása kapcsán felmerült alapvető jogok sérelme az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában	26
4. A kábítószer-bűnözés elleni küzdelem és a bűncselekmény felderítése során alkalmazott eszközök	30
4.1. A szervezett bűnözés elleni küzdelem az Európai Unióban.....	30
4.2. A szervezett bűnözés elleni küzdelem Magyarországon	35
4.3. A kábítószer-bűnözés jellemzői és a bűncselekmények felderítése.....	36
4.3.1. Kriminológiai aspektusok	36
4.3.2. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények felderítésének eszközei	38

5. Kábítószer-bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás során alkalmazott leplezett eszközök bemutatása egy konkrét ügyön keresztül.....	39
5.1. A jogeset ismertetése	39
5.2. Adatszerző tevékenység	40
5.3. Alkalmazott leplezett eszközök	41
5.4. Megállapítások	42
6. Összegzés	42
7. Felhasznált irodalom.....	44

1. Bevezetés

A titkos információgyűjtés és a leplezett nyomozati eszközök alkalmazása a modern bűnüldözés és nemzetbiztonság fontos eszközei közé tartoznak. Ezeknek a módszereknek az alkalmazása segíthet a legsúlyosabb bűncselekmények megelőzésében és felderítésében, ugyanakkor kihívások elé állítja a jogalkotókat és a jogalkalmazókat egyaránt, mivel a titkos információgyűjtés és a leplezett nyomozati eszközök alkalmazása érintik, sokszor súlyosan sértik az egyéni szabadságjogokat, a magánszféra és az adatvédelem alapvető értékeit. Magyarország jelenlegi jogszabályai igyekeznek a titkos információgyűjtést és a leplezett eszközök alkalmazását úgy szabályozni, hogy a rendelkezések megfeleljenek a demokratikus jogállamiság követelményeinek, és biztosítsák a megfelelő garanciákat az alapvető emberi jogok védelmére.

A dolgozat fő célja, hogy a titkos információgyűjtés hazai szabályozásának történeti áttekintésén keresztül bemutassa a fejlődési irányokat, valamint választ keressen arra a kérdésre, hogy a hatályos magyar szabályozás mennyiben felel meg a nemzetközi és európai uniós jog által támasztott elvárásoknak. Különös figyelmet fordítottam arra, hogy a leplezett eszközök alkalmazásának jogi keretei milyen mértékben biztosítják az alapvető jogok tiszteletben tartását, és arra is, hogy a bírósági és ügyészségi kontroll mennyire képes garantálni ezeknek a jogoknak az érvényesülését.

A kutatás fő hipotézise, hogy hazánk jogszabályai a titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök alkalmazása terén számos szempontból kielégítik az európai és a nemzetközi jog által támasztott minimum követelményeket, ugyanakkor a gyakorlatban kihívást jelenthet az arányosság és szükségesség alapelveinek következetes érvényesítése. A nemzetbiztonsági és bűnüldözési célból végzett titkos információgyűjtés különböző szintű bírói és ügyészi kontrollt igényel, amely az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) ítélkezési gyakorlata szerint alapvető jogvédelmi eszköz, de ezeknek a garanciáknak a gyakorlati érvényesítése és konzisztenciája nem mindig valósul meg.

A dolgozat kutatási módszertana kvalitatív elemzésen alapul, amely több szinten vizsgálja a magyar szabályozást és a hozzá kapcsolódó joggyakorlatot. Első lépésként a titkos információgyűjtés fejlődésének történeti hátterét mutatom be, majd részletesen elemzem a hatályos magyar szabályozást, összevetve azt a releváns nemzetközi dokumentumokkal, mint az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE). Ezenkívül szintén fontos

szerepet kapnak az elemzésben az EJEB kapcsolódó ítéletei, amelyek a titkos információgyűjtés jogállami feltételeiről adnak iránymutatást.

A kutatás során esettanulmányokat is alkalmazok, amelyek valós példákon keresztül szemléltetik, hogy a titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök alkalmazása miként valósul meg a mindennapi gyakorlatban. Ezek a példák rávilágítanak arra, hogy a titkos információgyűjtés során alkalmazott eljárások (például telefon lehallgatás, rejtett figyelés, álvásárlás) milyen hatást gyakorolnak az egyének alapvető jogaira, különös tekintettel a magánélethez való jogra. Az EJEB ítéletei, mint például a Malone kontra Egyesült Királyság ügy, fontos alapot adnak a joggyakorlat elemzéséhez, rávilágítva arra, hogy melyek azok a garanciák, amelyeket a nemzeti szabályozásnak tartalmaznia kell.

A kutatás reményeim szerint hozzájárulhat a hazai szabályozás finomításához és fejlesztéséhez, és rávilágíthat azokra a területekre, ahol további jogalkotói beavatkozás szükséges.

2. A titkos információgyűjtés szabályozásának történelmi előzményei

A történelem során az információk megismerésének számtalan módja alakult ki, ezek közül kiemelkedő jelentőséggel bír azok titkos, leplezett módon történő megszerzése. Az adatok begyűjtésének ezen formája már az ősidők óta jelen van az emberiség történelmében. Ez a tevékenység a katonai felderítés keretein belül kezdte meg fejlődését. A katonai felderítés szakmai alapszabályai jelennek meg az i. e. VI. században élt Szun-ce hadvezér írásaiban, továbbá már az ókori Rómban is kialakultak a katonai hírszerzés szervezett keretei. A bűnüldözési célú hírszerző és nyomozástámogató tevékenység kialakulása a XVIII. században vette kezdetét Európában, francia mintát követve. Magyarországon a detektív testületek létrehozása jelentette a kezdetet egy évszázaddal később. Az 1920-as évektől megkezdődött a politikai hírszerzés szervezetrendszerének kiépülése, amelyben a rendőrség detektív testületei és a csendőrség hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóságai jutottak szerephez.¹

A jogi szabályozás kialakulásában az első mérföldkőnek a bűnügyi felderítő tevékenység első, belső szabályzata, a detektívszabályzat tekinthető.

2.1. A Detektívszabályzatok

A 19. század végén új lendületet kapott az egységes szervezetű, önálló detektív osztály létrehozásának folyamata. A folyamat részeként megszületett az első szabályzat-tervezet, amely többek között egységbe foglalta a detektívek vonatkozásában fennálló feladatokat, függelmi viszonyokat, jogokat, illetve kötelezettségeket, és hamarosan létrejött a Főkapitányi Hivatal segédintézményeként a civil- vagy áruhában figyelő, megelőző, felfedező tevékenységet folytató rendőrökből álló Detektív Osztály.² Az 1890-től Detektívtestületként nevesített egység munkája kereteinek meghatározása érdekében került sor 1886 nyarán az első detektívszabályzat felterjesztésére, amelyet többszöri módosítást követően a belügyminiszter jóváhagyott, majd

¹ Nyeste Péter: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltásig. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 24.

² Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2011. Prológus 9.

két évvel később, 1881. július 1-jén hatályba is lépett. Legfontosabb jellemzői közül a dolgozat témája szempontjából releváns elemeket emelem ki a következő felsorolásban³:

- a detektívosztály a budapesti magyar királyi államrendőrség kisegítő egységeként szolgál;
- a feladatellátás három formáját különbözteti meg: figyelő, megelőző és felfedező tevékenység
- a detektívosztály a főkapitány távollétében a főkapitányi helyettesnek van alárendelve;
- a detektívfelügyelő önállóan nyomozást nem indíthat meg;
- a megbízást a nyomozásra rendszerint a büntető osztály vezetője adja a detektívfelügyelőnek;
- a „rovott előéletű egyének” ellenőrzése a detektívosztály preventív feladata;
- a detektívosztály különböző „segédkönyveket” és „lajstromokat” vezet.

Az előbb ismertetett jellemzők alapján megállapítható, hogy a detektívtestület a rendőri tevékenység támogató, elkülönült egységeként jött létre és a főkapitánynak – illetve helyettesének – alárendelten működött. Az alárendeltségi viszonyból következően a testület nem rendelkezett széleskörű autonómiával, nyomozást csak megbízás alapján végezhetett és jelentési kötelezettsége állt fenn a főkapitány, illetve a büntető osztály vezetőjének irányában.

Az 1890. június 1-jén hatályba lépő második detektívszabályzat szintén hangsúlyozza a detektívtestület munkájának szubszidiárius jellegét. A jogszabály 3. §-a értelmében a „detectiv testület» önállóan büntető nyomozásokat nem indíthat, – valamint a főkapitány, vagy a büntető osztály vezetőjének tudta nélkül nem folytathat. – Köteles tehát a detectiv felügyelő minden hozzá jutott büntetendő cselekményre vonatkozó névtelen levelet, vagy bizalmas jelentést, az ügy természetének megfelelőleg kellő időben, a büntető osztály vezetőjének tudomására hozni.” A szabályzat nevesített azonban bizonyos „azonnalos” intézkedéseket, amelyek fogantatásáról szükséges esetben a detektív önállóan is rendelkezhetett: „Érintetlenül marad azonban minden rendőrközeget megillető azon joga, mely szerint, ha olyan büntetendő cselekmény jut tudomására, melynél az azonnali intézkedés elmulasztása veszélylyel járna, –

³ Szomor Sándor: Szemelvények a Budapesti Detektívtestület 1886-1919 közötti működéséről. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2011. 34.

önálló intézkedéseket tehet. Az ily intézkedés is azonban, lehetőleg gyorsan a központi bűnügyi osztály vezetőjének tudomására hozandó.”⁴

A harmadik detektívszabályzatban lényeges változást figyelhetünk meg az előzőekhez képest. A szabályzat alkotmányos értékeken nyugvó, az állampolgárok jogait maximálisan tiszteletben tartó, egységes, törvényes és egyben hatékony, kizárólag írott szabályok alapján végezhető bűnüldözői munka alapelveire épül. A dokumentum szélesebb működési kört engedett a testület számára. Jelentőségét az újonnan megjelenő „II. Szolgálati utasítás” adja, amely szakmai tartalommal is bővíti a szabályzatot. Az említett utasítás általános része felsorolja a detektívek jogait és kötelességeit, különös része pedig meghatározza az egyes szolgálattípusokra irányadó szabályokat. Fontosnak tartom kiemelni mindemellett, hogy a joganyag a sikeres eljárás érdekében lehetővé tette a nyomozók számára inkognitójuk megőrzését figyelés, puhatolás, rovott múltú egyének ellenőrzése, illetve egyéb olyan tevékenységek esetén, amikor a rendőri jelleg elárulása nem szükséges. A harmadik detektívszabályzat korszerűségét és jelentőséget érzékelteti, hogy ezen dokumentum szolgált évtizedekig a detektívek munkáját szabályozó legfontosabb joganyagként.⁵

2.2. Az 1896. évi XXXIII. törvénycikktől a második világháborúig

1900-ban lépett hatályba a a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk (a továbbiakban: Bp.), amely hazánkban elsőként szabályozta a büntetőeljárás cselekményeket, köztük a bűnüldözési célú bizalmas és nyílt információszerzést.⁶ A törvény megoldást kínált a korábbi szabályozásban jelentkező bizonytalanságokra. Emellett a hiányosságok és ellentmondások teljes feloldása érdekében a Bp-vel egyidejűleg kiadásra került a „nyomozó hatóságok és közegek” részére a 130.000/V.b. 1899. számú belügyminiszteri rendelet (Nyomozati utasítás), ami a nyomozás részletszabályait tartalmazta.⁷

A Bp. 83. §-a értelmében a nyomozás tárgya azoknak az adatoknak a kipuhatolása és megállapítása, amelyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékoztatásához szükségesek. A 84. § a nyomozás elrendelését a királyi ügyészség hatáskörébe utalja, és egyúttal utasítási, irányítási és ellenőrzési joggal ruházza fel a szervet. Ezen szakasz rendelkezik továbbá

⁴ Szomor Sándor: Csipetnyi detektívtörténelem. Rendőrségi Tanulmányok, III. évfolyam, Különszám, 2020. 50-51. o.

⁵ Uo. 53-55.

⁶ Nyeste Péter: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltásig. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 34. o.

⁷ Szomor Sándor: Csipetnyi detektívtörténelem. Rendőrségi Tanulmányok, III. évfolyam, Különszám, 2020. 58.

arról is, hogy a rendőri hatóságok és közegek kötelesek a megkeresésnek, illetőleg utasításnak feltétlenül eleget tenni, különösen a tényállás megállapítása, a tettes és a részes kipuhatolása, valamint a bűnjelek és bizonyítékoknak megszerzése céljából eljárni, és minden lényegesebb intézkedésről, valamint annak eredményéről a királyi ügyészséget értesíteni.

A bűnvádi perrendtartás alapján a bűncselekményekről való tudomásszerzésnek három formája volt: feljelentés, hivatali hatáskörben saját észlelés (tettenérés) és a puhatolás eredménye révén vagy bizalmas információszerzés útján való tudomásra jutás. Utóbbi kapcsán tartom fontosnak kiemelni, hogy a Nyomozati utasítás kötelezte a rendőri hatóságokat, közegeket, hogy figyelő, megelőző feladataik, szolgálatuk ellátása során önállóan, tevékenyen puhatoljanak olyan események, jelenségek, személyek után, amelyek a közrendre, közbiztonságra veszélyt jelentettek. A nyomozó tevékenység során lehetővé tette a bizalmas úton történő információszerzést (besúgók, bizalmi egyének, informátorok révén) azzal, hogy a forrásokat és az általuk szolgáltatott adatokat előzetesen meg kell vizsgálni. Ezen ellenőrzés célja a névtelen vádaskodás elkerülése volt. A rendőri hatóságok és közegek a tudomásukra jutott információkról és az általuk fogantatosított szükséges intézkedésekről kötelesek voltak tájékoztatni az ügyészséget.⁸

Az első világháborút követően a budapesti főkapitányság államrendészeti osztályánál létrehozták a politikai detektívcsoporthat, amely a későbbiekben a politikai nyomozó főcsoport politikai osztályává alakult át. Az osztály feladata a politikai szélsőségek ellenőrzése, a jobb- és baloldali illegális mozgalmak felderítése, bizalmas nyomozása volt, amelyhez különböző fedett adatgyűjtő, hírszerző lehetőségeket vehettek igénybe, mint bizalmi személyek, besúgók, zárkabesúgó, postai küldemények ellenőrzése, lefoglalása.⁹

2.3. A második világháborútól a rendszerváltásig

A második világháborút követően 1956-ban született meg a titkos, legmagasabb szintű bűnüldözési felderítő tevékenységet szabályozó jogszabály, a 3541/1956 minisztertanácsi határozat. A dokumentum számos olyan eszközt biztosított a rendőrség számára, amelyeket felhasználhattak titkos információk, adatok gyűjtésére bűnüldözési tevékenységük során. Ilyen eszközként szolgált az ügynökségek szervezésének lehetősége, amelyet a szocialista tulajdon fosztogatásával, üzérkedéssel és más közbiztonságra veszélyes bűncselekményt elkövető

⁸ Nyeste Péter: A rendőrség bűnügyi hírszerző tevékenységének kezdetei. Magyar Rendészet, 2014/6. 69-82.

⁹ Nyeste Péter: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltásig. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 35-36.

személyek felderítésének és leleplezésének céljából vehettek igénybe. A rendőrség titkos nyilvántartást vezethetett bűnöző elemekről, bűnös kapcsolataikról, illetve a rendőrség ügynökségéről. Emellett a határozat megjelölte a titkos hálózati operatív munka során alkalmazható módszereket: titkos kihallgatás, házkutatás, bűncselekmény végrehajtásával gyanúsított személyek, valamint iratok titkos lefényképezése, ujjnyomok titkos megszerzése. Végül pedig lehetőséget biztosított gyanúsított személyek levelezésének, telefonbeszélgetésének ellenőrzésére, valamint beszélgetések lehallgatására az illetékes államvédelmi szervén keresztül. A rendőrség továbbá segítségként igénybe vehetett végrehajtókat, együttműködőket például bűnöző személyek megfigyelésének végrehajtására, vagy információszerzés céljából.¹⁰

A korszak következő, a téma szempontjából jelentős dokumentuma a 10/1957. számú belügyminiszter-helyettesi parancs, illetve mellékleteként kiadott *A rendőrség Bűnügyi Ügynökségi Munkájának Elvei, az Ügynökség Nyilvántartása szabályzat*, valamint az *Operatív hálózati munka alapelvei* című 1957-ben kiadott tananyag volt.

A 10/1957. számú belügyminiszter-helyettesi parancs kimondja, hogy a rendőrség bűnügyi szerveinek munkájuk során fel kell használniuk mindazokat a törvényes eszközöket, amelyek rendelkezésre állnak a feladat eredményes megoldása érdekében, ilyenként pedig kiemeli az ügynökséget, mint alkalmazandó eszközt. A parancsban továbbá leírja, hogy az ügynökséggel kapcsolatos munka egyszerűbbé és egységesebbé tétele érdekében azzal egyidőben, egy szabályzat is kiadásra kerül.

A rendőrség Bűnügyi Ügynökségi Munkájának Elvei, az Ügynökség Nyilvántartása című szabályzat első fejezetének első pontjában célként határozta meg a rendőrség számára, hogy: „A rendőrségnek törekednie kell arra, hogy megelőzze bűncselekmények elkövetését, továbbá, hogy gyorsan felderítse a már elkövetett bűncselekményeket és azok tetteseit”. „Az eredményes megelőző munka azt jelenti, hogy a rendőrség bűnügyi szervei feltárják a bűncselekmények elkövetését elősegítő körülményeket, megismerik a bűnöző csoportokat, időben felderítik terveiket, szándékaikat és intézkedéseket tesznek azok végrehajtásának meggátolására.”

A szabályzat kimondja, hogy a bűncselekmények előkészítése és véghezvitele gyakran titokban történik, így a bűnügyi szerveknek titkos eszközöket is alkalmazniuk kell a nyílt nyomozati módszerek mellett. A nyílt és titkos eszközök igénybevételének megválasztása során mindig az adott feladatból kell kiindulni, a döntést pedig a gyorsaság, az egyszerűség és a célszerűség

¹⁰ Uo. 37. o.

szem előtt tartásával kell meghozni. A személyes ismeretségből származó adatokkal kapcsolatban a dokumentum elismeri, hogy ezek beszerzése és felhasználása szükséges, azonban kihangsúlyozza, hogy az ilyen információk ellenértékeként az adatszolgáltató személy részére nem nézhető el bűncselekmény elkövetése.

A szabályzat meghatározza, hogy miben áll az ügynökségek jelentősége: „(...) olyan titkos apparátus, amely konspiráltan működik együtt a rendőrséggel és amelynek tagjai képesek behatolni a bűnözők közé, nap mint nap érintkeznek azokkal és megismerik elgondolásaikat, bűnöző tevékenységüket. Az ügynökséget a rendőrség bűnügyi osztályainak és alosztályainak beosztottai szervezik.” Felsorolásra kerülnek azok a célok, amelyek elérésére a rendőrség bűnügyi szervei ügynökséget szervezhetnek. Ezek a szabályzat alapján például a következők:

- az előttük ismeretlen gyanús jelenségek, gyanús személyek, csoportok és bűnözési folyamatok jelzésére,
- a rendőrség által ismert bűncselekmények, vagy bűnöző személyek, csoportok tevékenységének részbeni, vagy teljes felderítésére és bűnöző tevékenységük megszüntetésére,
- szökött bűnözők felkutatására,
- bűnöző elemek gyülekezési helyeinek, lebujaoknak és egyéb rejtékhelyeknek felderítésére és leleplezésére.

A szabályozás következő állomásaként a Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1963. évi 005. számú parancsa *A veszélyes bűnözők hatékonyabb nyílt és titkos ellenőrzése, a bűncselekmények megelőzése és a bűnözők nevelése érdekében* szolgált, amelyet a Belügyminiszter 1965. évi 003. számú parancsa *A Rendőrség bűnügyi operatív felderítő munkájának szabályzata* követett.¹¹

1975-ben három fontos jogforrás született a titkos információgyűjtés szabályozásának területén: a Minisztertanács 6000/1975. és 6001/1975. számú határozata az állambiztonsági és katonai hírszerzési feladatokról, valamint az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről, módszerekről szóló 1/1975-ös MT elnökhelyettesi utasítás.

A titkos jogszabályok értelmében az ország állambiztonsági feladataiért felelős szerv az Állambiztonsági Főcsoportfőnökség, amelyet a központi és rendőr-főkapitányok állambiztonsági szervei alkottak, és amely a Belügyminisztérium szervezetén belül, a

¹¹ Uo. 38.

belügyminiszternek alárendelten és az ő irányítása alatt működött. A Főcsoportfőnökség különböző csoportfőnökségekre¹² és osztályokra¹³ tagozódott, továbbá megjelöltek bizonyos állambiztonsági vonalakat, célcsoportokat, mint például a III/III-3. Osztály (az „F” – figyelő -, dossziés személyek ellenőrzése, aktív, volt politikai elítéltek, valamint az írásbeli izgatást elkövetők felderítése). Ez a rendszer szinte a rendszerváltásig állandósult struktúrában működött.¹⁴

A második világháború és a rendszerváltás közötti korszakból végül a Belügyminiszter 12/1982. számú parancsával foglalkozok bővebben, amely a rendőrség operatív felderítő szabályzataként szolgált. Ezen szabályzat I. 1. pontja a következőképpen határozza meg az operatív felderítés fogalmát: „Az operatív felderítés az operatív erők, eszközök és módszerek alkalmazásával folytatott titkos bűnügyi tevékenység”. Ezen tevékenység alapelveiként a törvényességet, a titkosságot, a célszerűséget, a tervszerűséget és az együttműködést jelöli meg. A dokumentum 1.4. a) pontja kihangsúlyozza, hogy „az operatív felderítés jogszabályon alapuló tevékenység, amelyet e szabályzatban és más belügyi rendelkezésekben meghatározott módon, a megjelölt célok és feladatok elérése érdekében kell folytatni”.

A második fejezet 9. és 10. pontja tartalmazza az operatív erők és eszközök taxatív felsorolását:

„9. Operatív erők, az operatív felderítésben közreműködő személyek összessége:

- a) a BM szerveinek nyílt és titkos állománya;
- b) a hálózat;
- c) az alkalmi titkos adatszolgáltatók;
- d) a hivatalos és társadalmi kapcsolatok;
- e) a szakértők és szaktanácsadók.

10. Az operatív felderítés eszközei:

- a) az operatív erőktől származó jelentések, adatok, szakvélemények;
- b) operatív technikai eszközök, rendszabályok;

¹² III/I. (Hírszerző) Csoportfőnökség, III/II. (Kémelhárító) Csoportfőnökség, III/III. (Belső Reakció Elhárító) Csoportfőnökség, III/IV. (Katonai Elhárító) Csoportfőnökség, III/V. (Operatív Technikai) Csoportfőnökség.

¹³ III/1. (Vizsgálati) Osztály, III/2. (Operatív Figyelő és Környezettanulmányozó) Osztály, III/3. („K” Ellenőrzési) Osztály, III/4. („X” Ellenőrzési) Osztály, III/5. (Rádióelhárítási) Osztály, III/6. (Személyzeti) Osztály, III. Főcsoportfőnökség Titkárság, budapesti és megyei rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei.

¹⁴ Nyeste Péter: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltásig. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 38-39.

- c) „K” ellenőrzés¹⁵
- d) krimináltechnikai eszközök;
- e) adattárak és nyilvántartások anyaga.” (II. 9. és 10. pont)

A szabályzat 11. pontja operatív módszerek alatt olyan titkos eljárási módokat ért, amely alkalmazásával a BM nyílt és titkos állománya közvetlenül végez adatszerzést az adott operatív felderítésben szereplő személyek és kapcsolataik életviteléről, mozgásáról, tevékenységéről, a bűncselekmények bizonyítékairól, illetve megteremtik az adatszerzés feltételeit. A szabályzat ezen módszerek listáját is megadja:

- a) a környezettanulmányozás;
- b) a figyelés;
- c) a titkos hallgatás vagy leplezett meghallgatás;
- d) a titkos vagy leplezett szemle;
- e) a titkos vagy leplezett kutatás;
- f) a titkos vagy leplezett őrizetbevétel vagy előállítás (II. 11. pont)

A 13. pont kiegészíti a felhasználható eszközök listáját minden olyan titkos vagy nyílt információval, amely biztosítja a meghatározott felderítési feladatok végrehajtását és nem sérti az alapelveket (II. 13. pont).

A szabályzat alapján az operatív felderítés egy egységes folyamat, amin belül azonban megkülönböztethetünk operatív adatgyűjtési és operatív feldolgozási szakaszt (I. 5. pont). Az operatív adatgyűjtésre vonatkozó szabályokat a III. Fejezet tartalmazza. Ez alapján operatív adatgyűjtés alatt bűncselekményekre vagy bűncselekmény elkövetőjére utaló információkat többoldalúan titkosan ellenőrző, adatpontosító, adatkiegészítő tevékenységet értünk, amely az operatív feldolgozás előkészítése céljából valószínűsítheti, illetve kizárhatja

- a bűncselekményekre utaló elsődleges információk megbízhatóságát és megalapozottságát;
- a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy kilétét;
- a bűncselekményre utaló körülmény, ok, feltétel létezését;
- a személy és a cselekmény társadalmi veszélyességét (III. 14. pont).

¹⁵ A levelek és csomagok tartalmának titkos, elsődlegesen a feladó és a címzett elől rejtett módon történő ellenőrzése. Bikki István: A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945-1990 között. BETEKINTŐ, 2010/4. 1788-7569.

A IV. Fejezet az operatív feldolgozás fogalmát a következőképpen határozza meg: „Az operatív feldolgozás a bűncselekmény és a bűnösség alapos gyanújának megállapítására irányuló titkos nyomozás, amely biztosítja a rejtett bűncselekmények történeti tényállásának és bizonyítékainak feltárását, az előkészületben levő, vagy megkezdett bűncselekmények megakadályozását, az ismeretlen elkövetők leleplezésével és elfogásával felelősségre vonásukat, az elkövetés okainak megállapításával és kiküszöbölésükre tett javaslatokkal a hasonló bűncselekmények megelőzését.” (IV. 28. pont)

A parancs egészen a rendszerváltásig hatályban volt, majd a Belügyminiszter 12/1990. számú BM utasítása hatályon kívül helyezte, és egy átmeneti szabályozást léptetett érvénybe¹⁶.

2.4. A rendszerváltástól a hatályos szabályozásig

1989-1990 fordulóján történt a rendszerváltozás egyik legemlékezetesebb esete, az ún. Duna-gate botrány, amelyet az állambiztonsági szolgálatok lelepleződése robbantott ki. Számos dokumentum és egy videófelvétel került nyilvánosságra, amely azt bizonyította, hogy a III/III-as csoportfőnökség folytatta az ellenzék titkosszolgálati módszerekkel történő megfigyelését¹⁷, megsértve ezzel személyiségi jogait és a rendszerváltás során kialakítani kívánt jogállami rendet.

Ezt követően a korábbi rendszertől való eltávolodás érdekében a titkosszolgálatok és bűnüldöző szervek különleges titkos információgyűjtő tevékenységének szabályozására az országgyűlés megalkotta a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról szóló 1990. évi X. törvényt, amely a titkos felderítéssel foglalkozó első nyilvános jogszabály volt. A törvény a korábbi terminológiával felhagyva különleges titkosszolgálati eszköz elnevezésre cserélte a korábbi jogszabályokban használt operatív eszközök és módszerek fogalmát. Hetesy szerint „a kifejezés már 1990-ben is félrevezető volt. Az eszközöknek nem az a legfontosabb jellemzője, hogy titkosszolgálatok használják, hanem az, hogy az érintett tudta nélkül, leplezett módon gyűjtenek velük információt, amellyel az érintett alkotmányos alapjogait korlátozzák. Ezeket azért sem lehetett volna „titkosszolgálatinak” nevezni, mert a törvény felhatalmazta a Rendőrséget is azok

¹⁶ Ld. 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról.

¹⁷ Révész Béla: A „Duna-gate” ügy jelentősége a rendszerváltás történelmében. Szeged, Acta Juridica et Politica, 2006. 1.

használatára.”¹⁸ Egyetértek Hetesy problémafelvetésével, ugyanis a „titkosszolgálati” jelző azt a téves képzetet sugallja, hogy ezen eszközök alkalmazása kizárólag a titkosszolgálatok körében jellemző, holott – ahogy azt az 1990. évi X. törvény is kimondja – a rendőrség is jogosult bűnüldöző tevékenysége során igénybe venni ezen különleges eszközöket. Továbbá az elnevezésből nem derül ki a jogintézmény valódi lényege, az információk titokban, az érintettek tudta nélkül történő megszerzése sem. Többek között emiatt is pontosabbnak találok a későbbiekben kialakult „titkos információgyűjtés” terminológiát.

Pozitívumként jegyezhetjük meg azonban, hogy a jogszabály a korábbi szabályoktól eltérően fogalmi meghatározást ad. Az 1990. évi X. törvény 1. § (2) bekezdésének értelmében: „Különleges eszköznek minősül minden olyan eszköz és módszer, amelyet az érintett személy tudta nélkül alkalmaznak és amelynek használata a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő jogokat sértheti.” Az átmeneti szabályozás hiányosságaként említhető azonban, hogy nem sorolta fel az alkalmazható eszközök, módszerek körét, azok megválasztását a jogalkalmazókra bízta.

Az 1990. évi X. törvény 6. §-a feljogosítja a rendőrség bűnügyi szerveit a törvényben meghatározott különleges eszközök alkalmazására, bűncselekmények megelőzése és felderítése érdekében. A titkosszolgálati eszközök használatának a rendőrségre való kiterjesztésével kapcsolatban az Országgyűlésen belül különböztek a nézetek a törvény megalkotásakor. Gál Zoltán belügyminisztériumi államtitkár a parlamenti vita során kifejti, hogy álláspontja szerint a bűnügyi szervek nem mondhatnak le az ilyen eszközök alkalmazásáról. Véleményét a következőképpen indokolta: „Van a dolognak egy nemzetközi vonatkozása is, hiszen közismert, hogy a bűnözés nemzetközivé válása miatt a felderítésben a rendőrség nemzetközi együttműködésre törekszik. A nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségeink teljesítése is csorbát szenvedne – gondolok itt például a kábítószer-bűnözés felderítésére, pénzhamisításokra –, ha bizonyos különleges eszközöket, megfelelő korlátok mellett, a rendőrség nem alkalmazhatna.”¹⁹ Ezzel szemben Tamás Gáspár Miklós a 6. § eltörlését javasolta, és javaslatát arra alapozta, hogy a büntetőeljárás törvény módosítása során sem tették lehetővé a rendőrségnek az ilyen különleges eszközök (lehallgatás, levelek felbontása) alkalmazását, így súlyos politikai hiba volna ezen jogosultságot az átmeneti szabályozás alkalmával kiterjeszteni.²⁰ A tudomány és a rendészeti szakma képviselői azonban

¹⁸ Hetesy Zsolt: A titkos felderítés. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2011.

¹⁹ Az Országgyűlés Naplója V. kötet 65-83. ülés (1989. XI. 21.-1990. III. 14.), Budapest, 1998. 6137.

²⁰ Uo. 6146.

egyaránt azon a véleményen voltak, hogy a rendőrség bűnüldözői és bűnmegelőzési feladatainak hatékony végrehajtásához elengedhetetlen, hogy ezen eszközök számukra is alkalmazhatóak legyenek.²¹

1990-ben a törvény alapján három belügyminisztériumi utasítás²² került kiadásra, amelyek 1996-ig szabályozták a Belügyminisztérium titkos információgyűjtésre jogosult szerveire vonatkozó részletszabályokat. Emellett a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról szóló 26/1990. (II.14.) MT rendeletben került sor a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés szervezeti kereteinek rendezésére.

1994. március 29-én fogadta el az Országgyűlés a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt (a továbbiakban: Rtv.), amely a rendőrség életében jelentős változást hozott, számos újdonságot vezetett be többek között a bűnügyi felderítés, nyomozás területén is.

A fordulópontot a büntetőeljárásról szóló 1998 évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) hatályba lépése jelentette. A korábbi Be. megalkotta a titkos adatszerzés, valamint a nyomozó hatóság egyéb adatszerző tevékenységének jogintézményét, ezekre vonatkozóan részletes rendelkezéseket tartalmazott, ezáltal pedig elsőként integrálta a titkos információgyűjtést és az általa beszerezhető információkat, bizonyítékokat a büntetőeljárásba.²³ A korábbi Be. indokolása szerint a társadalomra különösen veszélyes bűncselekmények elkövetésének feltárásához és az elkövető személyének megállapításához fűződő érdek szolgál alapul ahhoz, hogy az érintett tudta nélkül és leplezett eszközzel titkos adatszerzésre kerüljön sor.

A korábbi Be. azokat az adatszerzési módokat szabályozza, amelyek alkalmazása az érintettek jogainak védelme érdekében bírói engedélytől függ, a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtésre pedig az erre külön törvényben (Rtv., Nbtv.) meghatározott szabályokat rendeli alkalmazni.

A titkos adatszerzést a nyomozó hatóság végzi, amihez külön jogszabályokban előírt más szerveket vesz igénybe. A vádemelés után titkos adatszerzés nem folytatható, mivel a vádemeléssel az ügy bírósági szakaszba kerül.

A korábbi Be. és az Rtv. közötti viszonyt az határozta meg, hogy milyen érdekből, célból történik a különleges eszközök alkalmazása. Titkos adatszerzésre bizonyítási eszköz felderítése,

²¹ Szendrei Ferenc: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltás után. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 43.

²² Ld. a 20/1990., 21/1990., és a 22/1990. sz. BM utasításokat.

²³ Szendrei Ferenc: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltás után. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 47.

a gyanúsított kilétének, tartózkodási helyének megállapítása és elfogása érdekében van lehetőség, illetve csak a bűncselekmények meghatározott körével összefüggésben.

Fontos továbbá a titkos információgyűjtés során szerzett adatok bizonyításban történő felhasználásának kérdése. A korábbi Be. ezt akként rendezte, hogy az ilyen adat a titkos adatszerző tevékenységről készült okiratból válik megismerhetővé, amelyet az ügyész a vádemelés alkalmával csatol a többi irathoz, ezzel pedig maga az adatszerző tevékenység ténye, illetve az általa szerzett információ a terhelt és a védő számára megismerhetővé válik.

A korábbi Be. hazánkban egy vertikálisan és horizontálisan osztott modellt alakított ki. A horizontális elrendezés alapján a végrehajtás célja megkülönböztetni a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtő, valamint a rendészeti és bűnüldözési célú titkos információgyűjtő tevékenységet, továbbá ezektől elkülönülten kezeli a titkos adatszerzést, amely a nyomozóhatóság által a már megindult büntetőeljárásban folytatható. A vertikális elrendezés alapja a személyiségi jogsértés súlya, amely alapján két csoportba oszthatóak ezen tevékenységek: a külső (bírói, ügyészi) engedélyhez kötött és a külső (bírói, ügyészi) engedélyhez nem kötött információgyűjtés csoportjára.²⁴

3. A bűnüldözési célú titkos információszerzés hatályos szabályozása

A Be. 2018. január 1-jén lépett hatályba és jelentősen átalakította a korábbi szabályozást, kialakította többek között a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés új rendszerét. A jogintézmény megreformálásának folyamatában a legjelentősebb novumnak az tekinthető, hogy a bűncselekmények felderítése és bizonyítása érdekében folytatható titkos információgyűjtésre vonatkozó – korábban a nyomozó hatóság ágazati jogszabályaiban elhelyezett – szabályait teljes egészében integrálta a Be-be. A modellváltás következtében ezáltal számtalan – a korábbi Be. hatálya alatt felmerült – gyakorlati, jogalkalmazási probléma elháríthatóvá válik, amelyet a büntetőeljáráson kívüli és a büntetőeljárás keretében folytatott titkos információszerzés szétválasztottan, eltérő törvényekben való elhelyezése okozott.

Az új szabályozás fontos elemeként kiemelendő, hogy megszünteti a titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés kettősségét. A korábban két külön eljárási folyamatként kezelt tevékenység különleges eszközei és módszerei a bizonyítási eszközök és cselekmények katalógusát

²⁴ Uo. 48.

gazdagítják, egységesen szabályozva és törvényi szinten biztosítva a szükségesség-arányosság követelményéhez igazodó kivételes alkalmazás feltételrendszerét is. A Be. ezeket a különleges eszközöket, módszereket és erőket összefoglaló néven leplezett eszközöknek jelöli.²⁵

A leplezett eszközök alkalmazása alapvetően három területen képzelhető el: tisztán nemzetbiztonsági célból, bűnüldözési vagy rendészeti célból, illetve átfedések is előfordulhatnak, például nemzetbiztonsági érdek mentén végzett bűnfelderítési tevékenység esetén.²⁶ A törvény által kijelölt, bűnüldözési feladatokat ellátó szervek leplezett eszközöket ezen feladataik végrehajtása céljából, a büntetőeljárás törvényben meghatározott szabályok alapján alkalmazhatnak. A szabályozás átalakítása azt is eredményezte, hogy az ágazati jogszabályok alapján tisztán bűnüldözési célú titkos információgyűjtés nem folytatható le, kivételt képez ez alól a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény²⁷ és a nemzetbiztonsági cél prioritása. Azonban a leplezett eszközök működtetéséhez, infrastruktúrájuk megőrzéséhez szükséges tevékenységek nem csupán a bűnüldözési célú titkos információszerzés kizárólagos támogatására szolgálnak, így azok szabályozása megmarad a vonatkozó ágazati jogszabályokban.

A Be. 214. § (1) bekezdése szerint a leplezett eszközök alkalmazása olyan, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával járó, a büntetőeljárásban végzett különleges tevékenység, amelyet az erre feljogosított szervek az érintett tudta nélkül végeznek. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és jó hírnevét tiszteletben tartsák, továbbá a (3) bekezdés alapján mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez. Ezen jogok jogosulatlan korlátozása, megsértése büntetőjogi, polgári jogi vagy egyéb jogkövetkezményeket vonhat maga után.²⁸ Emiatt különösen fontos az alkalmazás garanciális kereteinek törvényi szabályozása és azok betartása. A Be. 214. § (5) bekezdése fekteti le ezen garanciákat melyek értelmében leplezett eszköz akkor alkalmazható, ha:

²⁵A 2017. évi XC. törvény indokolása, IV. Fejezet – A bűnüldözési célú titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés új rendszere.

²⁶Fantoly Zsanett – Budaházi Árpád: Büntető eljárásjogi ismeretek I. Statikus rész. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 129.

²⁷Ld. az 1995. évi CXXV. törvényt a nemzetbiztonsági szolgálatokról.

²⁸Büntetőjogi jogkövetkezmény lehet: Btk. 219. § Személyes adattal visszaélés; 221. § Magánlakásértés; 223. § Magántitok megsértése; 224. § Levéltitok megsértése. Polgári jogi jogkövetkezmény lehet: Ptk. XII. cím: A személyiségi jogok megsértésének szankciói

- a) megalapozottan feltehető, hogy a megszerezni kívánt információ, illetve bizonyíték a büntetőeljárás céljának eléréséhez elengedhetetlenül szükséges és más módon nem szerezhető meg,
- b) annak alkalmazása nem jár az érintett vagy más személy alapvető jogának az elérendő bűnüldözési célhoz képest aránytalan korlátozásával, és
- c) annak alkalmazásával bűncselekménnyel összefüggő információ, illetve bizonyíték megszerzése valószínűsíthető.

A törvény tehát ultima ratio jellegű felhatalmazást ad az eljáró hatóságoknak, hogy leplezett eszközök alkalmazásának elrendelésével, illetve végrehajtása során alapvető jogokat korlátozzanak anélkül, hogy annak a korábbiakban említett jogkövetkezménye legyen.²⁹

3.1. A leplezett eszközök alkalmazásával érintett személyek köre

A leplezett eszközök alkalmazásával érintett személyeket három csoportba sorolhatjuk³⁰:

- Az első csoportba azon személyek tartoznak, akiket a leplezett eszközök alkalmazásának engedélyében kifejezetten megjelöltek („célszemélyek”). Ilyen személy lehet például a felderítés során az, aki a nyomozás adatai alapján bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható, illetve az előkészítő eljárásban az a személy, akinek vonatkozásában ugyan bűncselekmény gyanúja nem állapítható meg, de a rendelkezésre álló adatok alapján megalapozottan feltehető, hogy az előkészítő eljárás során ilyen bűncselekményt megalapozó eredményt hozhat. Továbbá érintett lehet az is, aki a gyanúsítottal vagy gyanúsítható személlyel – előkészítő eljárásban elkövetőként szóba jöhető személlyel – közvetett vagy közvetlen bűnös kapcsolatban áll.
- A második csoport öleli fel azon személyeket, akiket az engedélyben nem jelöltek meg konkrétan, azonban velük szemben a leplezett eszköz eredménye felhasználható.
- Végül a harmadik körbe azok tartoznak, akik a „célszeméllyel” valamilyen módon kapcsolatba kerültek. Ez a csoport széles kört ölel fel; ide tartozhat akár a sértett és a büntetőeljárás egyéb résztvevője is.

²⁹ Polt Péter - Miskolczi Barna - Vida József - Karner Zsanett (szerk.): Nagykomentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez. Budapest, Wolter Kluwer Hungary, 2018. A Be. 214. §-ához fűzött kommentár, 2.

³⁰ Uo. A Be. 214. §-ához fűzött kommentár, 3.

3.2. A leplezett eszközök alkalmazására jogosultak köre

A Be. meghatározza azokat a szerveket, amelyek jogosultak leplezett eszközök alkalmazására a büntetőeljárásban. A 214. § (2) bekezdése kimondja, hogy leplezett eszközöket az erre feljogosított szervek a rájuk vonatkozó jogszabályokban meghatározott bűnüldözési feladataik végrehajtása céljából kizárólag a büntetőeljárási törvényben meghatározott szabályok alapján alkalmazhatnak. Bűncselekmények felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, bizonyítékok megszerzése, illetve a bűncselekményből származó vagyontárgy visszaszerzése érdekében a Be.-ben meghatározottak szerint alkalmazhat leplezett eszközöket:

- a rendőrség az Rtv. 63. § (4) bekezdése alapján,
- a NAV nyomozó hatósága a NAV tv.³¹ 51. § (4) bekezdése alapján és
- az ügyészség a Be. alapján.

Az előbb felsorolt hatóságok közül az ügyészség, a rendőrség mint általános nyomozó hatóság, valamint a NAV az előkészítő eljárás és a nyomozás során is alkalmazhat leplezett eszközöket. Ezzel ellentétben a rendőrség terrorizmust elhárító szerve, a Terrorelhárítási Központ (TEK), valamint a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve (NVSZ) csak előkészítő eljárást folytathat és csak ennek során vehet igénybe különleges eszközöket. Ahogy korábban említettem, egyes nemzetbiztonsági érdekek alapul szolgálhatnak ahhoz, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok és a TEK felmentést kapjanak bűnüldözési feladataik büntetőeljárás szabályai szerinti végrehajtása alól. Ez alapján az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat az Nbtv.³² szerinti titkos információgyűjtést folytathat bűnüldözési feladataik ellátása érdekében. Ugyanez vonatkozik a rendőrség terrorizmust elhárító szervére, amely feladata ellátása érdekében a Be.-ben szabályozott előkészítő eljárást folytathat, vagy az ágazati szabályozás szerinti titkos információgyűjtés keretében végzi tevékenységét. A titkos információgyűjtés eredménye szigorú feltételeknek való megfelelés esetén szintén felhasználható a büntetőeljárásban. Abban az esetben, ha a nemzetbiztonsági szolgálatok, a TEK vagy az NVSZ közreműködnek az ügyészség, a rendőrség vagy a NAV által elrendelt leplezett eszköz alkalmazásának technikai kivitelezésében, eljárásukra a Be. szabályait kell alkalmazni.³³

³¹ A Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény.

³² A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény.

³³ Uo. A Be. 214. §-ához fűzött kommentár, 4.

Leplezett eszközöket a büntetőeljárás következő szakaszaiban lehet alkalmazni: előkészítő eljárás során, a nyomozás felderítési és vizsgálati szakaszában, perújítási nyomozásban, valamint a bíróság jogerős ügydöntő határozatát követően elrendelt vagyonkutatási külön eljárásban.³⁴

3.3. A leplezett eszközök csoportosítása

A leplezett eszközök következő három csoportját különbözteti meg a törvény: bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött leplezett eszközök, ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök, illetve a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök.

A csoportokba tartozó egyes eszközöket a következő táblázat szemlélteti³⁵:

Bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött eszközök (215. §)	Ügyészi engedélyhez kötött eszközök (216-230. §)	Bírói engedélyhez kötött eszközök (231-24. §)
• titkosan együttműködő személy igénybevétele • titkos információgyűjtés, ellenőrzés • csapda alkalmazása • sértett vagy más személy helyettesítése • rejtett figyelés • valótlán vagy megtévesztő információ közlése • elektronikus adatok titokban, technikai eszközzel való megszerzése	• fizetési műveletek megfigyelése • büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése • hozzájárulással alkalmazott megfigyelés • álvásárlás • fedett nyomozó alkalmazása • leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv tagja és titkosan együttműködő személy alkalmazása álvásárlás érdekében • fedőokirat, fedőintézmény és fedőadat felhasználása	• információs rendszer titkos megfigyelése • titkos kutatás • hely titkos megfigyelése • küldemény titkos megismerése • lehallgatás

³⁴ Szendrei Ferenc: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltás után. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnüldözési hírszerzés kézikönyve. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 57.

³⁵ Herke Csongor: Magyar büntető eljárásjog. Egyetemi jegyzet. Pécs, Baufirma Kiadó, 2021. 65.

3.4. A leplezett eszközök alkalmazásának közös szabályai, a megszerzett adatokra vonatkozó szabályok

A leplezett eszközök alkalmazásáról jegyzőkönyvet vagy feljegyzést kell készíteni. Ez a szabály a fedett nyomozó eljárása esetén annyival egészül ki, hogy a jegyzőkönyvet vagy feljegyzést a fedett nyomozó foglalkoztatására feljogosított szerv erre felhatalmazott vezetője írja alá és azt olyan módon kell elkészíteni, hogy abból a nyomozó személyére ne lehessen következtetni (Be. 243. §).

A végrehajtást a Be. az ágazati szabályokkal együtt határozza meg. Lehetővé teszi, hogy a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve és a rendőrség terrorizmust ellátó szerve korlátozott keretek között, célszerűségi okokból részt vehessenek a büntetőeljárás kezdeti szakaszaiban. E szervek meghatározott esetekben felkérésre közreműködnek a nyomozás teljesítésére hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatóság vagy az ügyészség által alkalmazott leplezett eszközök alkalmazásának végrehajtásában.³⁶

A Be. meghatározza a leplezett eszközök alkalmazása megszüntetésének eseteit:

- nyilvánvaló, hogy a további alkalmazástól nem várható eredmény, ideértve azt is, ha az alkalmazás kiterjesztésének lenne helye, azonban az ehhez szükséges adatok nem állnak rendelkezésre,
- nyilvánvaló, hogy az engedélyben meghatározott keretek között a leplezett eszköz alkalmazása nem végezhető tovább,
- az engedélyben meghatározott célját elérte,
- az engedélyben megállapított vagy meghosszabbított tartam lejárt,
- az utólagos engedélyezés iránti indítványt a bíróság vagy az ügyészség elutasította,
- a bíróság a Be. 242. §-a alapján az engedélyt visszavonta vagy egyes leplezett eszközök alkalmazását megtiltotta,
- az előkészítő eljárásban elrendelt alkalmazás alatt az előkészítő eljárás határideje lejárt és a nyomozást nem rendelték el, vagy
- az eljárást megszüntették, illetve a nyomozás határideje lejárt (Be. 245. § (1) bekezdés).

³⁶ Polt Péter - Miskolczi Barna - Vida József - Karner Zsanett (szerk.): Nagykomentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez. Budapest, Wolter Kluwer Hungary, 2018. A 244. §-hoz fűzött kommentár.

A leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv, az ügyészség és a bíróság is kötelesek saját jogkörükben folyamatosan monitorozni a leplezett eszközök alkalmazási feltételeinek fennállását. A megszüntetés részben formális, részben technikai jellegű aktus.³⁷

A Be. XV. Fejezete öleli fel a büntetőeljárásban kezelt adatok védelmére vonatkozó általános szabályokat. A 246. § szabályozza a leplezett eszközök alkalmazásának megszüntetést követően az alkalmazásból származó adatok törlésének eseteit. Ez alapján törölni kell

- a leplezett eszközök alkalmazásának céljával össze nem függő adatot;
- minden olyan személyes adatot, amelyre a büntetőeljárás céljából nincs szükség; illetve
- a felhasználási tilalom alá eső adatokat (246. § (1) bekezdés),
- továbbá meg kell semmisíteni azt az adatot is, amelyet halaszthatatlan elrendelés során szereztek be abban az esetben, ha a bíróság elutasította az utólagos engedélyezés iránti indítványt.

A Be. harminc napos határidőt állapít meg a törlés határidejére, amelyet a leplezett eszközök alkalmazásának befejezésétől kell számítani.³⁸ Az utólagos engedélyezés elutasítása esetén a törlést haladéktalanul kell megtenni.

A Be. 247. § (1) bekezdésének értelmében a leplezett eszközök alkalmazásának engedélyezése, végrehajtása, illetve az annak eredményeként keletkezett adatok felhasználása során gondoskodni kell arról, hogy az intézkedések és az adatok illetéktelen személy számára ne váljanak hozzáférhetővé vagy megismerhetővé. A rendelkezést nemcsak adatvédelmi szempontok indokolják, hanem fontos tényező az eljárás sikeressége is, ugyanis a leplezett eszközök alkalmazása kapcsán különös jelentőséggel bír a beszerzett adatok és az eljárás titkos jellegének megtartása. Az (1) bekezdésben meghatározott követelmény érvényesítéséért az ügyben eljáró leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv, az ügyészség és a bíróság felel, amely szervek a szükséges feltételek fennállása esetén az adatokat minősítéssel védhetik (Be. 247. § (2)-(3) bekezdés).

A leplezett eszközök alkalmazását nem zárja le, nem foglalja össze egyetlen jelentés, annak eredménye bizonyítási eszközben ölt testet. A keletkezett bizonyítási eszközök, különösen a technikai eszközzel rögzített adatok és a leplezett eszközök alkalmazásának törvényességét igazoló iratok főszabály szerint az eljárás ügyiratainak részét képezik. A leplezett eszközök

³⁷ Uo. A 245. §-hoz fűzött kommentár, 1.

³⁸ Uo. A 246. §-hoz fűzött kommentár

alkalmazására feljogosított szerv, illetve az ügyészség az ügyiratok zárt kezelését is elrendelhetik, de az nem járhat a védekezéshez való jog csorbulásával. Az alkalmazás befejezéséig az annak során keletkezett bizonyítási eszközök nem képezik az eljárás ügyiratainak részét, azonban ettől az ügyészség eltérhet. Ez idő alatt a bizonyítási eszközöket, illetve az iratokat csak a törvényben meghatározott személyek ismerhetik meg. A Be. az információs önrendelkezéshez való alapvető jog tiszteletben tartása érdekében úgy rendelkezik, hogy a leplezett eszközök alkalmazásának végrehajtását követően, az engedélyben megjelölt érintett személyt a leplezett eszközök alkalmazásának tényéről tájékoztatni kell. A főszabálytól való eltérést kizárólag a büntetőeljárás eredményessége és más titkos információgyűjtés érdeke alapozhatja meg.³⁹

3.5. A leplezett eszközök alkalmazásának eredménye

A Be. XLI. Fejezete a leplezett eszközök alkalmazásának eredményére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza, ennek keretében meghatározza, hogy a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök és a fedett nyomozó eljárásának eredményét milyen szabályok szerint lehet bizonyítékként felhasználni.

A leplezett eszközök eredménye főszabályként annak a bűncselekménynek a bizonyítására és azzal az érintett személlyel szemben használható fel, amely miatt és akivel szemben az alkalmazást a bíróság engedélyezte. Az engedélytől eltérő bármely esetre – az engedélyben meg nem jelölt személyre illetve bűncselekményre – vonatkozóan megszerzett adat bizonyítékként akkor használható fel, ha 30 napon belül az új személy vagy új bűncselekmény vonatkozásában a büntetőeljárást megindították, vagy a már folyamatban lévő büntetőeljárás kiterjesztéséről döntöttek.⁴⁰

A Be. lehetőséget biztosít az eredmény felhasználására az engedélyben nem szereplő személyek vagy az engedélyben nem szereplő bűncselekmények vonatkozásában. Négy konjunktív feltételt határoz meg a jogalkotó, amelyek teljesülése esetén az eredmény felhasználható. Ez alapján a kiterjesztésnek akkor van helye, ha

- nagy tárgyi súlyú bűncselekményről van szó,
- az eszköz alkalmazásának egyéb törvényi feltételei fennállnak,

³⁹ Uo. A 249-251. §-hoz fűzött kommentár

⁴⁰ Uo. A 252. §-hoz fűzött kommentár

- a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv a felhasználni kívánt adat megszerzésétől számított 8 napon belül büntetőeljárás megindítását vagy már folyamatban levő eljárásban való felhasználását kezdeményezi,
- a bíróság pedig engedélyezi az eredmény felhasználását (Be. 253. §).

A Be. 254. §-a meghatározza azokat az eseteket, amikor tilos a leplezett eszköz alkalmazásából származó eredmény felhasználása: ha az a tanúvallomás akadályai körében is védett adat, vagy a védőnek valamely törvényes védői tevékenysége során történt olyan kommunikációjára vonatkozik, amely tekintetében a védekezéshez való jog nem korlátozható.⁴¹

A fedett nyomozó alkalmazása és az alkalmazás eredményének bizonyítékként történő felhasználása során a legfontosabb szempont a fedett nyomozó életének, testi épségének megóvása mellett kilétének titokban tartása és biztonságának garantálása, amelyek biztosítása érdekében a törvény a fedett nyomozó alkalmazása esetén különleges szabályokat állapít meg. A fedett nyomozót tanúként kizárólag az őt foglalkoztató szerv álláspontjának megismerését követően lehet kihallgatni, és csak abban az esetben, ha a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható. Bármilyen személyes jelenlétet igénylő bizonyítási cselekmény lefolytatására a vádemelést követően csak az ügyész indítványára kerülhet sor. A jogalkotó a fedett nyomozót különösen védett tanúnak minősíti, amely minőséget csak bíróság szüntethet meg a nyomozót foglalkoztató szerv hozzájárulásával. A fedett nyomozó védelmét szolgálja továbbá az rendelkezés, amely engedélyezi számára írásbeli tanúvallomás megtételét. A Be. az ügyiratok zártan történő kezelését írja elő abban az esetben, ha az ügyészség nem kívánja felhasználni az alkalmazás eredményét, de az alkalmazás tényének ismertté válása a fedett nyomozó életét, testi épségét, személyes szabadságát közvetlenül veszélyeztetné.⁴²

3.6. A leplezett eszközök alkalmazása kapcsán felmerült alapvető jogok sérelme az EJEB gyakorlatában

A titkos felderítés természetéből adódóan az ember alapvető jogait korlátozó tevékenység, amelyre azonban minden demokratikus jogállamban szükség van, hiszen a hagyományos (nyílt) eszközök nem elegendőek a társadalmat súlyosan veszélyeztető vagy sértő bűncselekmények elleni eredményes küzdelemhez. Ezek a jogintézmények titkosságuk miatt a legsúlyosabb állami beavatkozás körébe esnek, így a jogállamiság követelményei ebben a körben

⁴¹ Uo. A 254. §-hoz fűzött kommentár

⁴² Uo. A 255. §-hoz fűzött kommentár

hatványozott jelentőséggel bírnak.⁴³ Az Európai Bíróság és az EJEB ítélkezési gyakorlata, valamint az Európa Tanács Velencei Bizottsága által összeállított dokumentumokból megismerhető a jogállamiság körébe tartozó elvek listája. Az említett elvek közé tartozik különösen a törvényesség, ami az átlátható, elszámoltatható demokratikus és pluralista törvényhozási eljárást hordozza magában; a jogbiztonság; valamint az alapvető jogok tiszteletben tartására is kiterjedő hatékony bírósági jogorvoslat.⁴⁴

A leplezett eszközök alkalmazása során sérülhet az EJEE⁴⁵ 8. cikkében foglalt a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog, a 6. cikkben szereplő tisztességes tárgyaláshoz való jog, illetve a 13. cikkben rögzített hatékony jogorvoslathoz való jog. Az említett alapvető jogok sérelme jogalapot teremthet arra, hogy a sérelmet szenvedett személyek az EJEB-hez forduljanak jogsegélyért.

Az EJEE 8. cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák, amely jog gyakorlásába a hatóság csak törvényben meghatározott esetben avatkozhat be amennyiben a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében zavargás, vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges. Az EJEE alapján tehát az alapjog-korlátozás akkor lehet törvényes, ha a korlátozás lehetséges eseteit, a jogintézményre vonatkozó garanciális szabályokat törvényben határozzák meg. Ebből az következik, hogy törvényi szintű szabályozás hiányában, illetve annak titkossága esetén automatikusan egyezmény sértés áll fenn. Abban az esetben azonban, ha a titkos felderítésre vonatkozó rendelkezéseket titkos részletszabályok tartalmazzák, viszont azok a bíróság által felülvizsgálhatóak és vitathatóak, nem sérül az EJEE.⁴⁶ Az EJEB előtt többször merült fel telefon lehallgatásokkal kapcsolatos jogvita, amelyben az EJEB-hez forduló fél az EJEE 8. cikkének megsértésére hivatkozott.

Erre példa a Malone kontra Egyesült Királyság ügy. James Malone régiségkereskedő volt, akit 1977-ben orgazdasággal vádoltak meg. Malone 1979. július 19-én az EJEB-hez benyújtott kérelmében egy olyan telefonbeszélgetés lehallgatását kifogásolta, amelynek ő is részese volt.

⁴³ Kardos Tímea Kata: A bűnüldözési célú titkos felderítés strasbourgi megítélése, a hatályos magyar szabályozás főbb problematikája. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle, 2017/2. 125.

⁴⁴ 52014DC0158 A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak A jogállamiság megerősítésére irányuló új uniós keret.

⁴⁵ Az emberi jogok alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény, amelyet Magyarország az 1990. évi XXXI. törvénnyel hirdetett ki (a továbbiakban: Egyezmény, EJEE)

⁴⁶ Kardos Tímea Kata: A bűnüldözési célú titkos felderítés strasbourgi megítélése, a hatályos magyar szabályozás főbb problematikája. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle, 2017/2. 125.

Emellett beszámolt arról a meggyőződéséről is, miszerint a rendőrség utasítására az ő felesége levelezéseit is átnézték, telefonját lehallgatták, továbbá a telefonját egy minden tárcsázott számot rögzítő készülékkel „megmérték”. Malone az előbb említett esetekre alapozva állította, hogy az EJEE 8. és 13. cikk megsértésének áldozata lett. A kormány a Bírósághoz benyújtott beadványaiban arra hivatkozott, hogy a 8. cikk (1) bekezdésében szereplő jogokba történő beavatkozás a törvénynek megfelelő és a 8. cikk (2) bekezdése alapján indokolt és szükséges volt.⁴⁷ Az EJEB az ügy elbírálása során kihangsúlyozta, hogy a beavatkozást belső törvényekben kell meghatározni, amelynek meg kell felelnie a jogállamiság kritériumának, továbbá a szabályozásnak „kellően megismerhetőnek” és az abban rögzítetteknek „észszerűen előreláthatónak” kell lenniük. A testület végül arra a megállapításra jutott, hogy az angol jog egyértelmű és kifejezett felhatalmazást adó törvény hiányában nem tekinthető olyannak, ami az EJEE-vel összhangban áll.⁴⁸

Magyarországon a lehallgatás, illetve a küldemény titkos megismerése a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök között kerül szabályozásra a hatályos Be.-ben. Az alapvető jogok gyakorlásába beavatkozó jogintézmény tehát törvényben kerül szabályozásra, amely egyúttal az alkalmazás feltételeit és garanciáit is megadja, ezzel pedig megfelel az EJEE által támasztott kritériumoknak.

Az EJEB elé a lehallgatásokkal kapcsolatos esetek mellett gyakran kerülnek a fedett nyomozók eljárásával összefüggő ügyek is, amelyek kapcsán a kérelmezők többek között az EJEE 6. cikkében foglalt tisztességes eljárás elvének megsértésére hivatkoznak.

A Lüdi kontra Svájc ügyben Lüdi svájci állampolgárt 1983-as németországi tartózkodása során kábítószer-kereskedelemmel vádolták meg. 1984. március 15-én a német rendőrség tájékoztatta a berni kanton rendőrségét, hogy Lüdi 200.000 svájci frankot kért egy honfitárástól, hogy finanszírozza körülbelül 5 kg kokain beszerzését. Bővebb információ beszerzése és a kábítószer legfoglalása érdekében a laufeni kerületi bíróság nyomozási bírója előzetes vizsgálatot indított és a bíróság elrendelte Lüdi telefonbeszélgetéseinek lehallgatását, továbbá a rendőrség és a kábítószer-ellenes különleges egység javaslatára egy Toni álnéven működő fedett nyomozó alkalmazásáról döntöttek. A lehallgatások és a fedett nyomozó beszámolóit alapján Lüdit 1984. augusztus 1-jén letartóztatták kábítószerrel való jogellenes kereskedelem vádjával. Az ezt követően tartott kutatás során a kérelmező otthonában és több tárgyon kokain és hasis nyomait

⁴⁷ Case of Malone v. the United Kingdom ECHR Application no. 8691/79

⁴⁸ Bakonyi Mária: A leplezett eszközök megítélése az EJEB joggyakorlatában. *Ügyészek Lapja*, 2019/1. 87-97.

találták. A berni rendőrség az előzetes vizsgálat eredményeire támaszkodva 1984. október 25-én büntetőfeljelentést tett.

Lüdit a Laufeni Kerületi Bíróság a szövetségi kábítószer törvény elleni hét bűncselekményben bűnösnek találta és szabadságvesztésre ítélte. A bíróság a fedett ügynök anonimitásának megőrzése érdekében elutasította, hogy a vád tanúként idézze. Úgy ítélte meg, hogy a fedett ügynök jelentései és a telefonlehallgatási jegyzőkönyvek egyértelműen bizonyították, hogy Lüdinnek az ügynök közreműködése nélkül is szándékában állt közvetítőként fellépni nagy mennyiségű kábítószer szállítása során. A Berni Fellebbviteli Bíróság megerősítette a korábbi ítéletet. Ezt követően Lüdi közjogi fellebbezést és semmisség megállapítása iránti kérelmet nyújtott be a Szövetségi Bírósághoz. A Szövetségi Bíróság a közjogi fellebbezést elutasította, azonban a Szövetségi Bíróság Semmítőszéki Osztálya helyt adott a semmisség megállapítása iránti kérelemnek és visszautalta az ügyet a Berni Fellebbviteli Bírósághoz, amely csökkentette a szabadságvesztés tartamát.

Lüdi 1986. szeptemberében fordult az EJEB-hez. Kérelmében kifejtette, hogy telefonbeszélgetéseit lehallgatták, és egy beépített ügynök manipulálta, ezzel megsértve az EJEE 8. cikke szerinti a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogát. Továbbá azt is állította, hogy elítélése kizárólag az ügynök által készített jelentésen alapszik, akit nem idéztek be tanúként, így sérelmet szenvedett az EJEE 6. cikk (1) bekezdésben foglalt tisztességes eljáráshoz való joga, valamint az ugyanezen bekezdés 3. d) pontjában rögzített, az ellene szóló tanúk meghallgatásához való joga. A kormány ezzel szemben kérte az EJEB-től annak megállapítását, hogy a hivatkozott alapjogok sérelme nem történt meg.

Az EJEB a 8. cikk megsértésének megállapítására tett kérelmet elutasította arra hivatkozva, hogy Lüdinnek tisztában kellett lennie azzal, hogy a kábítószer törvény 19. cikke szerinti büntetendő cselekményt követ el és ebből következően azt kockáztatja, hogy találkozik egy beépített rendőrrel, akinek az lesz a feladata, hogy leleplezze őt. Ezzel szemben az EJEB úgy határozott, hogy az eljárás során a védelemhez való jogokat olyan mértékben korlátozták, hogy Lüdi nem részesült tisztességes eljárásban, ezzel pedig megsértették az EJEE 6. cikk (1) bekezdés 3. d) pontját. Az EJEB ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy következetes ítélkezési gyakorlata szerint az összes bizonyítékot általában a vádlott jelenlétében, nyilvános tárgyaláson kontradiktórius vita céljából kell bemutatni, amely elv alól természetesen vannak kivételek, de ezek nem sérthetik a védelem jogait.⁴⁹

⁴⁹ Case of Lüdi vs. Switzerland ECHR Application no. 12433/86

Mint már a leplezett eszközök alkalmazásának eredménye körében kifejtettem, a hatályos magyar Be. a fedett nyomozó életének, testi épségének védelmét, kilétének titokban tartását kiemelt fontosságúnak értékeli, ezért különleges szabályokkal biztosítja ezen érdekek érvényre juttatását. A fedett nyomozó eljárása során feljegyzések készítt, amelyeket később az ügy irataihoz csatolnak és bizonyítási eszközként felhasználhatóak. A nyomozó tanúkénti kihallgatásának több korlátját is megfogalmazza a jogalkotó, azonban amennyiben vallomása más módon nem pótolható, az ügyészség indítványára lehetőség van a kihallgatására. A Be. tehát amellett, hogy garanciális rendelkezéssel biztosítja a fedett nyomozó anonimitásának megőrzését, olyan rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek alkalmazásával elkerülhető a tisztességes eljáráshoz való jog, illetve a védelem jogainak megsértése, ezzel pedig megfelel az EJE követelményeinek.

4. A kábítószer-bűnözés elleni küzdelem és a bűncselekmény felderítése során alkalmazott eszközök

Napjainkban senki számára sem ismeretlen a szervezett bűnözés jelensége, amely a technika fejlődésével egyre nagyobb teret nyer magának. A bűnözők eszköztára újabb és újabb elemekkel bővül, amely a bűnüldöző szervek számára megnehezíti a szervezett bűnözés felszámolása érdekében végzett hatékony küzdelmet. Az Európai Unióban a szervezett bűnözés leggyakrabban a következő bűncselekményeket öleli fel: kiberbűnözés, kábítószer-kereskedelem, környezeti bűnözés, fegyverkereskedelem, csalás, embercsempészet, emberkereskedelem, pénzhamisítás.

4.1. A szervezett bűnözés elleni küzdelem az Európai Unióban

A szervezett bűnözést az 1980-as évek közepéig elenyésző problémának tekintették, amely kevés, elsősorban Európán kívüli államot érintett. Az ezredfordulóra Európa bűnügyi térképe jelentősen átszerveződött, napjainkban pedig már senki számára sem ismeretlenek a szervezett bűnözés által okozott kedvezőtlen hatások. Az Európai Unióban a személyek, szolgáltatások, az áruk és a tőke szabad áramlása gazdasági növekedést eredményezett ugyan, de egyúttal a

nemzetközi szervezett bűnözés terjedésének is teret engedett, ami a bizonytalanság és az erőszak növekedését is magával hozta.⁵⁰

A Rendészettudományi Szaklexikon⁵¹ meghatározása értelmében szervezett bűnözés alatt az össz-bűnözés egyik alrendszerét értjük, amelynek elkövetői valamely bűnszervezet tagjaként, illetve vezetőjeként a foglalkozásszerűen végzett egzisztenciateremtő tevékenységet tagolt munkamegosztás és magasfokú konspiráció mellett valósítják meg.

Az EU a szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében 2010-ben egy több évre szóló szakpolitikai ciklust hozott létre, amelyben kiemelt szerep jut az ún. EMPACT-nak⁵². Az EU ezen keresztül meghatározza azt a tíz területet, amely a leginkább fenyegetett és amelyekkel szemben a jelentősebb szintű fellépés szükséges. Ezek között megtalálható a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos két program, amelyek célja a szintetikus kábítószeres és új pszichoaktív anyagok előállításának csökkentése, az ilyen szerek kereskedelmével foglalkozó szervezett bűnözői hálózatok felderítése és felszámolása, valamint a kannabisz, a heroin és a kokain kereskedelem visszaszorítása.⁵³ A Platform 2023-as jelentésében tette közzé az 2022-2025-ös ciklusban eddig elért eredményeket, ezek közül ismertetek párat a következő felsorolásban:

- 750 letartóztatás foganatosítására került sor.
- Legfoglaltak 44 686 kg kokaint, 12 kg heroint, 146 kg MDMA-t és 143 957 kg hasist.
- A Kalotina BCP művelet keretében a balkáni útvonalon a bolgár hatóságok két, Törökországból Bulgárián és Szerbián keresztül Bosznia-Hercegovinába tartó, csiszolatlan márványt szállító teherautó szelektív ellenőrzése során találtak, és lefoglaltak 4,834 kg heroint és 1,194 kg kokaint.
- Létrejött a European Operational Team (EOU), amelynek célja, hogy elősegítse a szervezett bűnözés elleni közös küzdelem érdekében folytatott operatív együttműködés kiterjesztését.

⁵⁰ A szervezett bűnözés elleni küzdelem jogi és intézményi fejlődése az EU-ban Luxemburgtól Stockholmig. In: Sárkány István (főszerk.): A szervezett bűnözés kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, 2011. 10-13.

⁵¹ Boda József: Rendészettudományi Szaklexikon. Budapest, Dialóg Campus, 2019.

⁵² Teljes neve: European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegetettség Ellen)

⁵³ Horváth Gizella Szabina: A szervezett bűnözés elleni harc a kábítószeres bűncselekmények tükrében. In: Jungi Eszter (szerk.): Büntetőjogi Tanulmányok, XX. kötet. Veszprém, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, 2019-2020. 123.

- A Petrel-Esquembri művelet kertében egy figyelemre méltó együttműködés alakult ki az EU és egyes latin-amerikai partnerek között, amelynek során fokozott hírszerzési információcsere zajlik.⁵⁴

Említést kell még tenni ennek kapcsán az úgynevezett SOCTA jelentésről, amelynek kulcsszerepe van az EU súlyos és szervezett bűnözés elleni szakpolitikai ciklusában (EMPACT). A jelentés célja, hogy valamennyi bűnüldöző és igazságügyi hatóságnak, EU intézményeknek, ügynökségeknek, nemzeti és uniós jogalkotóknak, illetve magának a társadalomnak is megbízható, áttekintő képet mutasson az EU-ban tapasztalható súlyos és szervezett bűnözési tevékenység aktualitásairól. Az összegyűjtött adatok elemzése, feldolgozása révén javaslatokat készít a szervezett bűnözés elleni küzdelem eredményességének fokozására, amelyeket megküld az EU Tanácsa és az EU Igazságügyi Minisztereinek Tanácsa részére. A jelentésekhez szükséges adatok alapja az EUROPOL saját adatbázisából, a tagállamok bűnüldöző és igazságszolgáltatási hatóságainak nyílt eljárások során és titkos hírszerzés során beszerzett adataiból, az EU egyéb intézményeinek és ügynökségeinek adatszolgáltatásából, valamint az EUROPOL műveletekben, partnerségi megállapodás alapján együttműködő harmadik államok adataiból áll össze.⁵⁵

A következőkben a SOCTA 2021-es jelentése⁵⁶ alapján mutatom be szervezett bűnözés, különösen a kábítószer-kereskedelem aktuális helyzetét.

A jelentés szerint a bejelentett bűnszövetkezetek több, mint 80%-a foglalkozik kábítószer-kereskedelemmel, szervezett vagyon elleni bűncselekményekkel, jövedéki csalással, emberkereskedelemmel, online és egyéb csalásokkal vagy embercsempészettel. Ebből körülbelül 38%-ot a kábítószer-kereskedelem tesz ki, így az továbbra is a súlyos és szervezett bűnözés domináns területét képezi az EU-ban. Latin-Amerikából soha nem látott mennyiségű kokaint szállítanak az EU-ba, ami milliárdos nagyságrendű profitot jelent a kokainkereskedelemben résztvevő bűnözőcsoportoknak Európában és Dél-Amerikában egyaránt. Hasonlóan a kannabisz-kereskedelem is mindenütt jelen van az integráció területén és valamennyi tagállamot érint. Egyre nagyobb teret hódít a szintetikus kábítószer előállítás

⁵⁴ EMPACT 2023 Results, Factcheets <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (2024.10.29.)

⁵⁵ Horváth Gizella Szabina: A szervezett bűnözés elleni harc a kábítószeres bűncselekmények tükrében. In: Jungi Eszter (szerk.): Büntetőjogi Tanulmányok, XX. kötet. Veszprém, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, 2019-2020. 123.

⁵⁶ European Union Serious Crime Threat Assessment – A Corrupting Influence: The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime, 2021.

és terjesztése is, amely területen globális szintű együttműködés jött létre az előállítók és partnereik közt a prekursor anyagok beszerzése és a gyártott anyagok forgalmazásának elősegítése érdekében.

A kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatban a jelentés arról számol be, hogy az azzal kapcsolatos erőszakos cselekmények száma az elmúlt években jelentősen megnőtt. Különösen a kokain- és kannabisz-kereskedelem tekintetében figyelhető meg számos erőszakos incidens, ideértve az emberölést, lövöldözéseket, robbantásokat, gyújtogatásokat, emberrablást, kínzást és megfélemlítést. Ennek oka a tagállamokban fokozódott versenyhezben keresendő.

A korrupció támogató faktort jelent a kábítószer-kereskedelem területén, amelyet a bűnözők előszeretettel kihasználnak elsősorban határátkelőhelyek átlépésére, kikötőkhöz és repülőterekhez való hozzáférés érdekében.

A bűnöző csoportok a technológiát is a kábítószer-kereskedelem oldalára állították, azt széleskörben alkalmazzák a kábítószer előállításának, kereskedelmének és terjesztésének megkönnyítésére. A különböző kábítószer online adásvétele az elmúlt években nőtte ki magát. Az online platformokon keresztül történő kereskedelem azonban továbbra is korlátozott a hagyományos (offline) kínálathoz képest.

A jelentés kitér azokra a területekre, amelyekre a kábítószer-bűnözés a legjelentősebb negatív hatást gyakorolja:

- A tiltott kábítószeres súlyos és közvetlen károkat idéznek elő a fogyasztók egészségében.
- A kábítószer-kereskedelem táplálja a feketegazdaságot, amelyek gazdasági függőséget okoznak, aláássák a helyi közösségeket és állandósítják a bűnözői struktúra jelenlétét.
- A szervezett bűnözői csoportok jelenléte gyengíti a jogállamiságot.
- A szintetikus gyógyszerek gyártása jelentős mennyiségű veszélyes hulladékot termel, a szabadtéri kannabisz-termesztés jelentősen károsítja az állat- és növényvilágot.

A SOCTA a kannabisz-kereskedelem kapcsán megállapítja, hogy továbbra is a kannabisz piac jelenti a legnagyobb kábítószerpiacot az EU-ban. A növény termesztése vélhetően valamennyi tagállamban folyik. A kannabisz-kereskedelemmel foglalkozó bűnszervezetekkel kapcsolatban megállapítható, hogy rendkívüli szervezettség jellemzi őket, és többnyire hierarchikusan strukturáltak, vagy pedig ezzel ellenkezőleg viszonylag szorosan szervezettek, de

strukturálatlanok és jellemzően a bűncselekményben részt vevő egyének hálózata veszi körül őket. Az EUROPOL-hoz érkezett bejelentések alapján a halálos kimenetelű és súlyos erőszakos cselekményekkel járó esetek jelentős része a kábítószerekkel, elsősorban a kannabisz-kereskedelemmel kapcsolatos.

A jelentésből megtudhatjuk, hogy az elmúlt években jelentősen megnőtt az EU-ba irányuló kokainkereskedelem; becslések szerint a kokain globális előállítás minden idők legmagasabb szintjét éri el. A tagállamok többsége a kokain kereskedelmének 2016 óta tartó növekedéséről számolt be. Az észak-amerikai piaccal együtt a kokain európai piaca a világ legnagyobbjai közé tartozik. Az EU-ba elsősorban hajón érkezik a kábítószer a termelő országokból, amelyet az elosztópontokba való megérkezést követően közúti szállítással, személygépkocsikon és teherautókon juttatnak el a helyi piacokra. A kokainkereskedelem ezentúl kereskedelmi járatok, könnyű repülőgépek, helikopterek, vasúti és tengeri szállítás, valamint postai és csomagküldő szolgálatok bevonásával is történhet. A szervezett bűnözői csoportokat ebben az esetben is a szervezetség magas foka és a hierarchikus felépítés jellemzi, valamint ezen a területen is gyakran fordulnak elő erőszakos incidensek.

A SOCTA a heroin piaca kapcsán stabilitásról számol be. A heroin feldolgozása és előállítása Afganisztánban, Pakisztánban és Iránban történik, azonban az utóbbi években az EU-ban is megjelentek olyan laboratóriumok, amelyekben morfiumpot dolgoztak fel heroinná. A heroin kereskedelme kialakult útvonalakon zajlik: ilyen a Balkán útvonal, ahol Törökországból a Balkán térséget átszelve találkozunk az import és az export. A drogot többnyire teherautókon szállítják, legális és fedett rakományok közé rejtve vagy rejtett rekeszekben. A heroinkereskedelemben résztvevő bűnszövetkezetek többnyire különböző tagállamok állampolgáraiból és az integráción kívüli állampolgárokból áll.

Végül a szintetikus kábítószer és az új pszichoaktív anyagok kapcsán a jelentésből kiderül, hogy a szintetikus kábítószer kereskedelme az EU-ban más anyagokhoz képest egyedülálló, mivel azok előállítása többnyire az EU-ban történik, majd ezt követően globális szinten és az európai piacokon forgalmazzák őket. A szintetikus kábítószer előállításához használt laboratóriumok egyre professzionálisabbá és sokoldalúbbá válnak, egyre nagyobb termelési teljesítményt nyújtanak, és nagyobb rugalmasságot biztosítanak az előállított anyagok és az előállítás módja tekintetében. Az adatok alapján az EU jelenti világszerte az amfetamin típusú stimulánsok fő forrását. Az amfetamin és az MDMA fő termelői és szállítói Hollandiában, illetve Belgiumban találhatók, de kisebb mértékben megjelenik az amfetamingyártás például Németországban és Svédországban is. A szintetikus kábítószer előállításával foglalkozó

bűnszövetkezetek és bűnözők körében különösen nagyfokú specializálódás és feladatmegosztás figyelhető meg. A bolgár bűnözői csoportok például kevésbé vesznek részt az előállításban, és aktívabbak a prekursorok vagy más vegyi anyagok beszerzésében és szállításában.

4.2. A szervezett bűnözés elleni küzdelem Magyarországon

Hazánkban a szocializmus időszakában nem esett szó a szervezett bűnözés jelenségéről és annak az országra gyakorolt hatásairól. Ez azonban nem azt jelenti, hogy Magyarországot elkerülte volna ez a probléma, sokkal inkább arról van szó, hogy korábban az volt az elv, hogy a problémát titokban kell tartani az állampolgárok és a többi ország előtt. A tagadás ellenére tehát a folyamat hazánkban is elindult, amelynek még jobban kedvezett, hogy Magyarország az 1970-es években elkezdett nyitni a többi ország felé. A rendszerváltás során a privatizáció és egyéb gazdasági tényezők hatására átalakult a szervezett bűnözés. Gyengült a jogi szabályozottság, eluralkodott a bizonytalanság, amit kihasználva egyes csoportok extrajövedelemre tettek szert. Az 1990-es évekre gyakorivá váltak az egyes csoportok közötti hatalmi harcok, amelyek esetenként utcai leszámolásokhoz, lövöldözésekhez, robbantásokhoz vezettek. A szervezett bűnözés ebben az időszakban szerencsejátékkal, prostitúcióval, csempészetrel, zsarolással, uzsorabűncselekménnyel, védelmi pénzek szedésével összefüggésben volt jelen. A jelenség a balkáni háború és a Szovjetunió szétesése következtében egy korábban nem ismert erőszakos, fegyveres elkövetéssel is kiegészült, mivel a háborút megjárt katonák nem riadtak vissza az ilyen eszközök alkalmazásától sem. Az 1990-es évek végére az erőszak visszaszorult. 2004-ben az EU-hoz, majd később a schengeni övezethez való csatlakozás következtében a szervezett bűnözés egyre nemzetközibbé vált hazánkban. A határellenőrzés megszüntetése fellendítette az illegális migrációt, az informatika fejlődése pedig újabb és újabb kihívásokat jelentett. Ezen változások következményeképpen a szervezett bűnözés területei közül az embercsempészet, emberkereskedelem, kábítószer-kereskedelem és a pénzmosás virágzásnak indult.⁵⁷

Az EU 2017-es SOCTA jelentésében feltárt adatok és előrejelzések többnyire megegyeztek Magyarország akkori helyzetével, a szervezett bűnözői csoportok működése és felépítése hasonló módon jelentkezett a magyar társadalomban is. A hazai szervezett bűnözés helyzetére vonatkozóan az ORFK évente készít úgynevezett követő típusú felmérést, illetve proaktív

⁵⁷ Horváth Gizella Szabina: A szervezett bűnözés elleni harc a kábítószeres bűncselekmények tükrében. In: Jungi Eszter (szerk.): Büntetőjogi Tanulmányok, XX. kötet. Veszprém, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, 2019-2020.125-126.

adatszolgáltatást bocsát az EUROPOL rendelkezésére a SOCTA jelentések összeállításához. A követő típusú jelentésben a szervezett bűnözés szinte valamennyi szegmensére kiterjedő vizsgálat eredményei kerülnek összefoglalásra.

A különböző jelentések alapján megállapítható, hogy az utóbbi években az európai példához hasonlóan a hazai szervezett bűnözői csoportok által leggyakrabban elkövetett bűncselekmények közé is elsősorban az illegális drogkereskedelem, az emberkereskedelem, illegális migráncscsempészet és a hozzájuk kapcsolódó okmányhamisítások tartoznak. Ezen túlmenően a magyar szervezett bűnözés a jövedéki termékek csempészetére és a szervezett adócsalásokra is kiterjed. A kábítószer-bűnözés Magyarország szinte valamennyi régiójára kiemelkedően jellemző, ez alól egyedül a nyugati régió képez kivételt, ahol elsősorban az embercsempészet, a szervezett illegális bevándorlás, az okirathamisítás, a lopás és az orgazdaság dominál.⁵⁸

Napjainkban az orosz-ukrán, illetve az izraeli háborús helyzet tovább nehezíti a szervezett bűnözés elleni hatékony küzdelmet, hiszen ez például azt eredményezi, hogy a háború miatt embertömegek hagyják el otthonaikat, amely fellendíti az illegális migrációt és ezzel együtt a migráncscsempészetet is. Ez azonban csak egy probléma a sok közül, amire az államoknak és a szervezett bűnözés ellen harcoló valamennyi szereplőnek megoldást kell találnia.

4.3. A kábítószer-bűnözés jellemzői és a bűncselekmények felderítése

Ahogy arra a szervezett bűnözés kapcsán az előbbiekben rámutattam, a szervezett bűnözés legjelentősebb területe a kábítószer-kereskedelem, ami ezáltal aktuális problémát jelent a bűncselekmények és elkövetőik elleni küzdelemben. Emiatt is tartom fontosnak a terület részletesebb vizsgálatát, elsősorban a felderítés során alkalmazott eszközök és módszerek kapcsán.

4.3.1. Kriminológiai aspektusok

A kábítószer-bűnözés népszerűsége valószínűleg annak tudható be, hogy ez a bűnözésnek azon területe, ahol a legrövidebb idő alatt a legnagyobb haszonra lehet szert tenni. Ezeket a bűncselekményeket fokozottan jellemzi a konspiráció, ami abból adódik, hogy valamennyi

⁵⁸ Nyeste Péter: A magyarországi szervezett bűnözés állapota, várható tendenciái. In: A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 281-290.

résztvevő érdekében áll a tevékenység titokban tartása. Az érintett bűnözői csoportok legtöbbször szigorú, hierarchikusan felépített rendben működnek és határokon átívelő, kiterjedt hálózatot tartanak fenn, amelyek felderítése komoly erőfeszítéseket igényel a hatóságok részéről.⁵⁹

Magyarországra nem jellemző az, hogy egy nagy drokartell fedje le a kábítószer-bűnözést országos szinten, hanem ezzel szemben több kisebb egység működik egymás mellett. A szervezettség jegyeit mutató kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetői hálózatokat építenek ki, amelyek többnyire ugyanazon sémát követik:

- a szervezet alján helyezkedik el a díler;
- eggyel feljebb a terjesztő, értékesítő;
- a következő szinten a kereskedők, az anyagot beszerzők vannak;
- a piramis csúcsán pedig a vezető található.

A szervezet működését további elemek támogatják, mint a deponáló helyiségek, bankszámlák, illetve az újdonságnak számító online kereskedelem területén az internet.⁶⁰

Magyarországon két, egymástól jellegzetességeik alapján megkülönböztethető specializált bűnszervezeti forma alakult ki. Az egyik a hagyományos értelemben vett bűnszervezeteket jelenti, amelyek nem meghatározott bűncselekmény-típusok elkövetésére specializálódtak, de ugyanúgy többszintű, strukturált rendszerben működnek. Tevékenységüket hazánkban és külföldön is folytatják. Ebben az esetben nem a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények jelentik az elsődleges jövedelemforrást, hanem az egyéb illegális úton szerzett tőkét eseti jelleggel kábítószerbe fektetik, és az így szerzett extra bevételt legális vagy féllegális vállalkozásokba fektetik. A másik kategóriába a specializált bűnszervezetek tartoznak, amelyek a kábítószer-bűncselekmények elkövetésére szakosodtak, más jogsértő cselekményeket járulékosan követnek el. Mindkét esetben megállapítható, hogy ezekben a vezető szerepet többnyire nem magyarok töltik be, hanem jellemzően török, bolgár, és koszovói albán elkövetői körök.⁶¹

Egy 2021-es felmérés szerint hazánkban az ismertté vált kábítószer-bűncselekmények több, mint felét kannabisszal követték el, míg a második leggyakoribb csoportot a stimulánsok

⁵⁹ Horváth Gizella Szabina: A szervezett bűnözés elleni harc a kábítószeres bűncselekmények tükrében. In: Jungi Eszter (szerk.): Büntetőjogi Tanulmányok, XX. kötet. Veszprém, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, 2019-2020. 126.

⁶⁰ Uo. 133.

⁶¹ Jámor Gellért: A szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem kapcsolata. Themis. 2016/1. 145.

képezték. Az amfetamin típusú stimulánsokkal elkövetett esetek között tipikusan az amfetamin, az MDMA és a metamfetamin jelenik meg. Új pszichoaktív anyagok az esetek 7,9%-ban kerültek rögzítésre.⁶²

4.3.2. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények felderítésének eszközei

A kábítószer-bűnözés előbb ismertetett jegyei alapján látható, hogy egy rendkívül összetett szervezet kereteiben működő, sokoldalú eszköztárral rendelkező, titokban folytatott tevékenységet ölel fel a szervezett bűnözés ezen területe, amely jelentősen megnehezíti a bűncselekmények felderítését. A hagyományos módszerek így nem elegendőek, szükség van bizonyos titkos eszközök alkalmazására is. Ebben a körben a nyomozó hatóságok jellemzően humán hírszerzést vesznek igénybe, valamint figyelést, telefonlehallgatást, álvásárlást, fedett nyomozót alkalmaznak.⁶³

Kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetén tipikus, hogy a nyomozást megelőzik olyan eljárási cselekmények, amelyek a későbbi bizonyítás során felhasználhatóak. Ilyen felderítést a nyomozás megindítását megelőzően és azt követően is végezhetnek a nyomozóhatóságok, amelynek során a titkos eszközök, módszerek alkalmazása dominál.

A titkos felderítés célja a bűncselekmények felismerése, megelőzése, megszakítása, illetve alanyi oldalon az elkövetők azonosítása, eljárás alá vonása. Ezen célok elérése érdekében kerül sor a törvény által biztosított titkos eszközök és módszerek, valamint egyéb humán erők igénybevételére. Ahhoz, hogy az adott bűncselekmény kétséget kizáróan bizonyítható legyen a nyomozó hatóságoknak minden lehetséges információt be kell szerezniük. Ennek érdekében lehetőségük van engedély nélkül figyelést lefolytatni, ami hasznos lehet, hiszen így követhetik a célszemély mozgását, illetve azt, hogy kikkel kerül kapcsolatba. Elősegítheti továbbá az információgyűjtést a hívásforgalmi adatok lekérése, amellyel felderíthető a vásárlói bázis.

A nyomozóhatóságok ezenkívül technikai eszközöket is alkalmazhatnak, vagyokra és személyre vonatkozó adatokat szerezhetnek be, illetve környezettanulmány is készíthető. Külső engedélyhez kötött eszközöket is igénybe vehetnek, amennyiben arra szükség mutatkozik. Ezek közül a kábítószer-bűncselekmények felderítése kapcsán fontos szerepe lehet

⁶² 2022-es éves jelentés (2021-es adatok) az EMCDDA számára. Készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont https://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes2022_HU_final.pdf (letöltés: 2024.10.29.)

⁶³ Horváth Gizella Szabina: A szervezett bűnözés elleni harc a kábítószeres bűncselekmények tükrében. In: Jungi Eszter (szerk.): Büntetőjogi Tanulmányok, XX. kötet. Veszprém, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, 2019-2020. 136.

- a lehallgatásnak;
- a gépjármű, illetve helyiség megfigyelésének;
- a fedett nyomozó, titkosan együttműködő személy alkalmazásának (például álvásárlás vagy a terjesztő megfigyelése érdekében).

Amennyiben sikerül megfelelő mennyiségű adatot összegyűjteni, döntés születik a realizálás végrehajtásáról, majd megtörténik a vásárlók, terjesztők elfogása. Ezt követően kutatás, szemle, lefoglalás foganatosítására kerülhet sor, amelynek során a hatóság tagjai gyorsított segítségével mintát vesznek a helyszínen talált anyagból annak megállapítása érdekében, hogy kábítószerrel találtak-e vagy sem. Az új pszichoaktív anyag nem mutatható ki gyorsítottal, így a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetén minden esetben szükség lehet vegyészszakértő kirendelésére.⁶⁴

5. Kábítószer-bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás során alkalmazott leplezett eszközök bemutatása egy konkrét ügyön keresztül

5.1. A jogeset ismertetése

Ebben a fejezetben egy, a konzulensem által rendelkezésemre bocsátott ügy kapcsán vizsgálom, hogy az annak alapját képező bűncselekmény felderítése során a nyomozó hatóság milyen jellegű adatszerző tevékenységet folytatott, illetve melyik leplezett eszközöket alkalmazta. Az ügyben szereplő személyek anonimitásának megőrzése érdekében nevüket az ábécé betűivel helyettesítem.

Az ügyben a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Nemzetközi Bűnözés Elleni Főosztály II. Bűnüldözési Osztálya (a továbbiakban: Készenléti Rendőrség) folytatott eljárást 2018. júliusától kezdve. Az eljárás megindítására a különösen jelentős mennyiségű kábítószerrel elkövetett kábítószer birtoklása büntett (Btk. 178. § (2) bekezdés c) pont) gyanúja megállapítása céljából került sor. A nyomozás során a hatóság tudomására jutott új információk fényében azonban 2019. március 12-től büntetőeljárást indított bűnszövetségben elkövetett új pszichoaktív anyaggal visszaélés büntette (Btk. 184. § (2) bekezdés a) pont) miatt.

⁶⁴ Uo. 136-139.

A nyomozási adatok alapján megállapított tényállás a következő:

- X által vezetett elkövetői kör internetes webáruházon keresztül kínálta a fogyasztók számára megvételre az új pszichoaktív anyagnak minősülő szereket. A honlapon keresztül beérkező megrendeléseket postai feladások útján juttatták el a fogyasztókhoz, akik utánvétellel fizettek érte. Az utánvét összegét a posta az elkövetők által meghatározott bankszámlaszámra utalta, ezen összegekhez ATM automatákon keresztül jutottak hozzá. A beszerzett adatok szerint X nagy mennyiségben szerezte be az új pszichoaktív anyagokat külföldről. A bűnözői csoport folyamatosan változtatta az internetes elérhetőségét, a honlapokat, valamint a bankszámlaszámokat, amelyekre a posta utalta a kézbesített pszichoaktív anyagok ellenértékét.
- A nyomozási adatok alapján további 6 személy merült fel, akikkel kapcsolatban az eljárás során a bűncselekményhez köthető valamilyen információ derült ki.

5.2. Adatszerző tevékenység

A nyomozás során a Készenléti Rendőrség számos esetben folyamodott a Be. 261. § (1) bekezdésében biztosított adatkéréshez, amelynek értelmében a büntetőeljárásban a nyomozó hatóság bármely szervtől, jogi személytől vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettől adatszolgáltatást kérhet. Ennek keretében került sor többször is például csomagolóanyag webáruházak megkeresésére, amit az indokolt, hogy a honlapon beérkező rendeléseket az elkövetők postai úton juttatták el a fogyasztókhoz, ami nagy mennyiségű csomagolóanyag beszerzését tette szükségessé. Az adott weblapról történő rendelés a hatóságok tudomására jutott, így megkeresést intéztek a weboldal működtetőjéhez, amiben kérték a rendelt csomagra, illetve a rendelő személyére vonatkozó adatok szolgáltatását.

Az eljárás során a Készenléti Rendőrség többször fordult

- elektronikus hírközlési szolgáltatókhoz például hívásforgalmi adatokért;
- postai szolgáltatóhoz kamerafelvételek lefoglalása érdekében; illetve
- pénzintézetekhez pénzforgalmi tranzakciós adatokért.

Ezekben az esetekben az adatkérésre már a Be. 262. § (1) bekezdése az irányadó, ami alapján a nyomozó hatóság kizárólag az ügyészség engedélyével kérhet adatszolgáltatást. A nyomozás során többször is előfordult, hogy a hatóság az adatkérés idején még nem rendelkezett

engedéllyel, azonban a 262. § (3) bekezdése alapján az adatszolgáltatás nem tagadható meg az ügyészi engedély hiánya miatt, ilyen esetekben azt utólag haladéktalanul be kell szerezni. Amennyiben viszont az ügyészség nem engedélyezi az adatkérést, az így beszerzett adatokat bizonyítékként nem lehet felhasználni és azokat haladéktalanul törölni kell.

5.3. Alkalmazott leplezett eszközök

Az általam vizsgált ügyben négy leplezett eszköz alkalmazására került sor. Ezek közül egy – a rejtett figyelés – a bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött eszközök közé tartozik, míg a másik három – az információs rendszer titkos megfigyelése, küldemény titkos megismerése és a lehallgatás – alkalmazása csak a bíró engedélyével lehetséges.

A Be. 215. § (5) bekezdése szerinti rejtett figyelésre ismeretlen személy vonatkozásában került sor, aki a nyomozóhatóság adatai szerint Y névre címzett csomagot vett át. Mivel azonban Y-ról kiderült, hogy egy fiktív személy, így a rejtett figyelés célja annak a személynek a beazonosítása volt, aki erre a névre és címre küldött csomagokat vette át. A Be. 215. § (5) bekezdése tartalmazza az említett leplezett eszközre vonatkozó szabályokat, aminek értelmében a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható személy, lakás, egyéb helyiség, bekerített hely, nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely, illetve jármű, tárgyi bizonyítási eszközt képző dolog titokban megfigyelhető, azokról információ gyűjthető, valamint lehetséges az észlelt technikai eszközzel való rögzítése. A művelet eredményesnek bizonyult, ugyanis ennek köszönhetően a nyomozóhatóságnak sikerült azonosítani az ismeretlen személyt, aki a későbbiekben a bűncselekmény egyik gyanúsítottja lett.

Az eljárás során jelentősebb szerepet töltött be azonban a három bírói engedélyhez kötött leplezett eszköz. Az új pszichoaktív anyagokkal való kereskedelem kapcsán az elkövetők számos telefonszámon, email-címen keresztül érintkeztek egymással, amelyeket rendszeres időközönként lecseréltek, ezzel csökkentve a leleplezés kockázatát és növelve a nyomozóhatóság munkáját. A hatóság a bűnszövetség vezetőjének, majd a vele kapcsolatban lévők vonatkozásában is indítványozta az egyes telefonszámok, illetve telefonkészülékek vonatkozásában a továbbított közlések tartalmának technikai eszközökkel történő ellenőrzésére és rögzítésére vonatkozó titkos adatszerzést (információs rendszer titkos megfigyelése, Be. 232. § (1) bekezdés), valamint azok lehallgatását (Be. 232. § (5) bekezdés). A nevesített leplezett eszközök segítségével a nyomozóhatóság felderítette a bűnszövetség egyes tagjait, valamint feltárta azok egymáshoz fűződő viszonyát, tájékoztatást nyert a csoport működéséről.

Végül fontos szerepet játszott a bűncselekmény felderítésében a negyedik leplezett eszköz, a küldemény titkos megismerése is. A Be. 232. § (4) bekezdése alapján az alkalmazására feljogosított szerv a bíró engedélyével postai küldeményt vagy egyéb zárt küldeményt titokban felbonthat, annak tartalmát megismerheti, ellenőrizheti és rögzítheti. Jelen esetben ezen eszköz alkalmazása révén jutott a nyomozóhatóság azon információ birtokába, amiből megállapítható volt, hogy új pszichoaktív anyaggal kereskednek a gyanúsítottak, amelyeket postai csomagokban rejtve továbbítanak a fogyasztókhoz.

5.4. Megállapítások

A feljegyzések, kivonatok, végzések és egyéb dokumentumok vizsgálata során arra a megállapításra jutottam, hogy az ügyben eljáró Készenléti Rendőrség rendkívül alapos munkát végzett a nyomozás során, megfelelően és hatékonyan alkalmazta a Be. által rendelkezésére bocsátott eszközöket. A felhasznált leplezett eszközök közül valamennyi elérte a célját és a bizonyítási eszközök felderítése megtörtént.

A felderítés során jelentkező legnagyobb nehézséget véleményem szerint az jelentette, hogy a bűnözői csoport folyamatosan változtatta az internetes elérhetőségét, a honlapokat, a bankszámlaszámokat, a telefonszámokat, illetve a használt telefonkészülékeket, ami miatt újabb bírói engedélyek beszerzésére, azok kiterjesztésére vagy meghosszabbítására vonatkozó indítvány előterjesztésére volt szükség. Ez megnövekedett adminisztratív munkát von maga után, illetve ennek következtében az eljárás is elhúzódhat.

6. Összegzés

A dolgozatban megerősítést nyert, hogy Magyarország titkos információgyűjtésre és leplezett eszközökre vonatkozó szabályozása több ponton is megfelel a nemzetközi standardoknak, különösen az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ítélkezési gyakorlatában lefektetett alapelveknek, így a magánszféra védelmének és a tisztességes eljáráshoz való jognak. Megállapítottam, hogy a jelenlegi rendszer alapvetően biztosítja a titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök jogszerű alkalmazását és ellenőrizhetőségét, ugyanakkor számos, a gyakorlatban felmerülő kihívás mutatkozik az arányosság és a szükségesség követelményének érvényesítésében.

Az elemzés rámutatott arra, hogy a szabályozás legnagyobb gyengesége az adminisztratív terhek növekedése, mivel a titkos információgyűjtés kiterjesztése, meghosszabbítása vagy újabb engedélyek beszerzése gyakran elhúzódik, ami akadályozza a hatékony bűnüldözést. A technológia fejlődése és a bűnelkövetők egyre kifinomultabb módszerei szintén jelentős kihívást jelentenek, amelyeket a szabályozás korszerűsítésével lehetne kezelni.

A titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök hatékonyságának növelése érdekében több javaslatot is megfogalmaztam:

1. Az engedélyezési eljárás egyszerűsítése: a titkos információgyűjtés engedélyezésének egyszerűsítése csökkentené az adminisztratív terheket és gyorsabbá tenné az eljárásokat. Ezen belül különösen fontos lenne a hatáskörrel rendelkező bírói és ügyészi ellenőrzési folyamat átszervezése, hogy a meghosszabbítási kérelmek ne vonjanak el indokolatlanul sok időt a nyomozati munkától.
2. Technológiai fejlesztések támogatása: a bűnüldöző szervek technológiai fejlesztéseinek támogatása elengedhetetlen a modern titkos információgyűjtés sikeres végrehajtásához. Ezen eszközök naprakész biztosítása segítené a nyomozó hatóságokat a bűncselekmények felderítésében és a bűnelkövetők azonosításában.
3. A szabályozás finomítása a jogbiztonság érdekében: a szabályozás pontosítása és a titkos információgyűjtésre, valamint a leplezett eszközökre vonatkozó előírások további finomítása hozzájárulhatna az alapvető jogok még erőteljesebb védelméhez. Javaslatom, hogy a jogszabályalkotók pontosítsák azokat a kritériumokat, amelyek alapján a titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök alkalmazhatók, különös tekintettel a szükségesség és arányosság követelményeire.
4. Nemzetközi együttműködés fokozása: dolgozatomban hangsúlyozom a nemzetközi együttműködés fontosságát, különösen a határokon átívelő bűncselekmények esetében. Ezen belül is javasolt, hogy Magyarország fokozza a nemzetközi szervezetekkel, például az Europollal és más uniós tagállamokkal való együttműködést a titkos információcsere területén.

A fenti javaslatok a titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök szabályozási és gyakorlati problémáinak kezelésére irányulnak, céljuk pedig az, hogy biztosítsák a jogállamiság követelményeinek tiszteletben tartását, miközben hatékonyabbá és gyorsabbá teszik a modern kori bűnüldözést.

7. Felhasznált irodalom

- 2022-es éves jelentés (2021-es adatok) az EMCDDA számára. Készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont https://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes2022_HU_final.pdf (letöltés: 2024.10.29.)
- Az Országgyűlés Naplója V. kötet 65-83. ülés (1989. XI. 21.-1990. III. 14.), Budapest, 1998.
- Bakonyi Mária: A leplezett eszközök megítélése az EJEJ joggyakorlatában. *Ügyészek Lapja*, 2019/1. 87-97.
- Bikki István: A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945-1990 között. *BETEKINTŐ*, 2010/4.
- Boda József: *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- EMPACT 2023 Results, Factcheets <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (2024.10.29.)
- European Union Serious Crime Threat Assessment – A Corrupting Influence: The infiltration and undermining of Europe’s economy and society by organised crime, 2021.
- Fantoly Zsanett – Budaházi Árpád: *Büntető eljárásjogi ismeretek I. Statikus rész*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.
- Herke Csongor: *Magyar büntető eljárásjog*. Egyetemi jegyzet. Pécs, Baufirma Kiadó, 2021.
- Hetesy Zsolt: *A titkos felderítés*. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2011.
- Horváth Gizella Szabina: A szervezett bűnözés elleni harc a kábítószeres bűncselekmények tükrében. In: Jungi Eszter (szerk.): *Büntetőjogi Tanulmányok*, XX. kötet. Veszprém, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, 2019-2020.
- Jámbor Gellért: *A szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem kapcsolata*. Themis. 2016/1.
- Kardos Tímea Kata: *A bűnüldözési célú titkos felderítés strasbourgi megítélése, a hatályos magyar szabályozás főbb problematikája*. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle, 2017/2.

- Nyeste Péter: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltásig. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 24. o.
- Nyeste Péter: A magyarországi szervezett bűnözés állapota, várható tendenciái. In: A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 281-290.
- Nyeste Péter: A rendőrség bűnügyi hírszerző tevékenységének kezdetei. Magyar Rendészet, 2014/6.
- Polt Péter - Miskolczi Barna - Vida József - Karner Zsanett (szerk.): Nagykomentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez. Budapest, Wolter Kluwer Hungary, 2018.
- Révész Béla: A „Duna-gate” ügy jelentősége a rendszerváltás történelmében. Szeged, Acta Juridica et Politica, 2006.
- Rózsa Csongor Ernő: Leplezett eszközök és alkalmazásuk. Scriptura, 2023/II.
- Sárkány István (főszerk.): A szervezett bűnözés kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar, 2011.
- Szendrei Ferenc: A bűnüldözési célú hírszerzés és felderítés története a rendszerváltás után. In: Nyeste Péter – Szendrei Ferenc: A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.
- Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2011.
- Szomor Sándor: Csipetnyi detektívtörténelem. Rendőrségi Tanulmányok, III. évfolyam, Különszám, 2020.
- Szomor Sándor: Szemelvények a Budapesti Detektívtestület 1886-1919 közötti működéséről. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2011.